

Sloterdijkermeer

zomer 2021

BOND VAN VOLKSTUINDERS
OPGERICHT 18 AUGUSTUS 1917
GOEDGEKEURD BIJ KONINKLIJK BESLUIT VAN 6 SEPT. 1918

Volkstuinparken

Ons bestuur

Volkstuinvereniging Sloterdijkermeer (VVS) Sloterdijkerweg 20, 1014 CB Amsterdam
| Website www.sloterdijkermeer.nl, tel. 020-6827719 (antwoordapp.)

Bestuur VVS

Voorzitter	Annemiek Rigter	voorz.bestuur@sloterdijkermeer.nl
Penningmeester	Steven Pasman	penningm.bestuur@sloterdijkermeer.nl
Coördinator externe activiteiten	Katrien de Klein	coordinator.extern@sloterdijkermeer.nl
Secretaris	Els de Wit	bestuur@sloterdijkermeer.nl
Algemeen bestuurslid	Klaas de Waart	bestuur@sloterdijkermeer.nl
Aspirant Bestuursleden (sinds ALV 29/11/20)	Gjenna Stippel en Nina Schat	

bestuur@sloterdijkermeer.nl

Openingstijden winkel

Maart	elke zaterdag van 11.00 tot 12.00 uur
April t/m augustus	elke zaterdag van 10.00 tot 12.00 uur
September t/m november	elke zaterdag van 11.00 tot 12.00 uur
Mei t/m augustus	elke woensdagavond van 19.00 tot 20.00 uur

Openingstijden vuilniscontainers

Op zondag van april tot september	tussen 16.00 en 17.00 uur
Op zondag in september	tussen 16.00 en 16.30
Op woensdagavond van april t/m augustus	tussen 19.00 en 20.00 uur

Handige adressen

Alarm	tel: 112 (zeer urgent) tel: 0900 - 88 44 (minder urgent)
Spoeisende hulp	OLVG-West Jan Tooropstraat 164 1061 AE Amsterdam tel: 020 - 510 89 11
Politie	Hoofdweg 785 tel: 0900 - 88 44 (lokaal tarief)
Brandweer	tel: 020 - 555 6666
Dierenambulance	tel: 020 - 626 21 21
Dierenspoedkliniek	Isolatorweg 45 1014 AS Amsterdam tel: 020 - 7 400 600 (altijd eerst bellen)

Afspraken

Eigen veiligheid eerst, maar denk ook aan de burens en medetuinders.
Vervang uw gaslangen op tijd. EHBO-ers op de tuin zie de publicatieborden op de tuin.

Sloterdijkermeer

Inhoud

- 4 Bestuursberichten
- 5 Nieuws van de tuin:
  - Seizoensprogramma en EHBO
  - Koekoeklaan in de lente
  - WURM op de boerderij
  - Buizerd op de tuin
  - Haven-Stad
  - Composterende Bokash
- 13 Themanummer Volkstuinparken:
  - Toelichting Themanummer
  - Volksverheffing door contact met de natuur
  - Groene Oases
  - Stukje geschiedenis VVS
  - Leven en laten leven "op het dorp"
  - Groenepoen

Er zijn tuinders die er altijd de moed inhouden. Deze jongeman doet dat zeker. VV Nut en Genoegen, 1972.

Colofon

Redactie: Cathelijne de Bruin, Ton Dujardin, Jos Koene (ICT), Annemarie Geleijnse (web), Nina Schat (bestuursafgevaardigde), Milena Spaan en Iris de

Veer. Overige foto's uit de archieven Veer van de Gemeente, Louis Dona, Ons Amsterdam en VV Nut en Genoegen. We vonden ook enkele toepasselijke foto's op internet.

Fotografie: Marie Bot, Cathelijne de Bruin, Louis Dona, Ton Dujardin, Edward Dubois, Annet Kraan en Iris de

Redactioneel

Een zomeraflevering van het ledenblad in de lente in de brievenbus op de tuin. Het moet niet veel gekker worden. We hebben de afleveringen van ons ledenblad niet helemaal gelijk lopen met de seizoenen. Blijkbaar is er bij de eerste seizoenenaanduiding iets niet helemaal goed gegaan. Dat we begin december (winter), begin maart (herfst) uitkwamen heeft ook niet meegewerkt aan een precieze seizoenenaanduiding. En nu we twee keer een digitale aflevering (winter en lente) en twee keer een geprinte aflevering hebben (zomer en herfst) is het seizoenensysteem flink in de war geschopt. Het zij zo. De wens hier verandering in te brengen is niet groot.

Het ledenbladnummer op de tuin rondbrengen is wel een grote wens. Iedereen heeft inmiddels een goed A4-formaat ontvangende brievenbus en uit betrouwbare bron weten we dat tuinders niets leukers vinden dan post op de tuin. Waarom heb je anders een brievenbus geregeld? Dit nummer is weer een dubbeldik themanummer. Na onze herfstaflevering met het thema 'Kunst op de tuin' hebben we de smaak te pakken. En na de perikelen rond de strategienota Volkstuinen (met de huurverhoging) in december en het gedoe weer rond de verbindingen met Haven-Stad (een bus door de tuin) hadden we ook het thema voor deze keer snel geformuleerd: De betekenis van de volkstuinparken in de stad. Het grootste deel van dit nummer gaat over dit thema. Maar we mogen in dit nummer van het ledenblad de gang van zaken op Sloterdijkermeer ook niet vergeten. De coronatijden gaan voort en dat heeft consequenties voor de tuin. We kunnen in dit blad geen seizoenprogramma presenteren: een vast onderdeel van ons nummer in mei. Er is geen klaverjas gepland, mooie feestavonden mogen (nog) niet en de meeste commissies hebben weinig mee te delen omdat ze niets te melden hebben.

Is het dan al kommer en kwel? Niet echt. In onze rubriek 'Nieuws van de tuin' hebben Annet en Iris een vervolgbijdrage over de Koekoeklaan, Bote Kiers (Kar 2) volgde een buizerd, we verzochten WURM (van de boerderij) wat te vertellen en ook de laatste ontwikkelingen rond het plan Haven-Stad komen aan de orde.

Jullie ontvingen eind april een aflevering van het VVS-journaal. Onze nieuwsbrief, die verschijnt als er aanleiding voor is. In april waren dat de plannen voor Haven-Stad. Het zou zomaar kunnen dat er eind juni weer een aanleiding is. Al was het alleen maar omdat het verschijnen van ons herfstnummer weer lang duurt.

Het seizoen is in ieder geval fris begonnen. Je merkt het op Sloterdijkermeer aan de houtkachels, die ook overdag flink branden.

Veel leesplezier. De Redactie
De deadline voor het herfstnummer is 1 augustus

Bestuursberichten

e-mail Els de Wit 30 april

Gezocht: leuke nieuwe secretaris

Beste mede-tuinders van Sloterdijkermeer,

Zoals jullie wellicht weten ben ik op het moment secretaris van het bestuur van Sloterdijkermeer. Ik begin echter volgende week met een nieuwe baan als hoofd bondskantoor bij de Bond van Volkstuinders. Ik heb er erg veel zin in maar deze baan is (helaas maar terecht) niet te combineren met een bestuurslidmaatschap binnen de tuinparken.

We zoeken dus een nieuwe secretaris bij het bestuur.

Ben jij iemand of ken je iemand die uit enthousiasme (of -dat mag ook- gewoon uit het besef dat het bestuur een goede stevige bezetting nodig heeft) deze functie op zich/haar wil nemen? Of wil je eerst er meer van weten? Bel of mail me dan svp even. We zijn bezig om te kijken hoe we een aantal secretaris-zaken onder kunnen brengen bij een secretariaat gerund door tuinder-vrijwilligers (NB. Ook daarvoor kun je me natuurlijk bellen of mailen). De hands-on werkzaamheden van de secretaris worden daarmee minder en er komt dus meer ruimte voor de andere meer inhoudelijke kant.

Groetjes, Els

Algemene Ledenvergadering

Beste tuinders van Sloterdijkermeer

Hieronder de link naar de agenda en alle bijlagen voor de ALV op **zondag 30 mei** - digitale inloop vanaf 12:30 uur - aanvang 13:00 uur

https://sloterdijkermeer.nl/downloads/ALV_30_mei.zip

De ALV wordt ook deze keer online gehouden en het stemmen gaat weer schriftelijk per stemformulier. Het stemformulier wordt in de week voor de ALV gestuurd naar het huisadres van alle tuinders.

Meer informatie staat in de agenda van de ALV.

Met vriendelijke groet,

Bestuur van Sloterdijkermeer

Wat groeit en bloeit er aan de Koekoeklaan eind april

In dit jaargetijde groeit alles van tamelijk laag en overzichtelijk razendsnel uit tot veel en bossig langs de natuurlijke oever van de Koekoeklaan. In een paar weken tijd zijn aardig wat planten in bloei gekomen, hierbij weer een overzichtje van wat er dit seizoen zoal te zien is.

Zomerklokjes (*Leucojum aestivum*)

Opvallend zijn de grote pollen zomerklokjes in het eerste stuk. Het is een zeer zeldzame inheemse plant, deze zijn lang geleden gekocht bij een kweker. Het zomerklokje houdt van vochtige tot zelfs drassige grond in halfschaduw. Daarom doet hij het bij ons zo goed aan de slootkant. Het zomerklokje behoort tot de narcisfamilie en ziet er uit als een uit de kluiten gewassen sneeuwlokje, met groene stipjes op de bloem en meerdere bloemen aan een stengel. Het zomerklokje staat op de Rode lijst als zeer zeldzaam en matig afgenomen, Sinds 2017 is het echter geen beschermde plant meer. In tegenstelling tot wat de naam doet vermoeden, bloeit het zomerklokje in de lente. Er bestaan ook **lenteklokjes**, maar die hebben meestal al maar een bloemetje op de stengel en bloeien gelijk met de sneeuwlokjes.

Stinkend, monsterlijk en mooi (*Lysichitium americanus*)

In datzelfde stuk staat een exoot uit het oosten van Amerika, daar wordt hij ook wel stinkdierkool genoemd.. Een echte blikvanger is het wel de moerasaronskelk. Eerst verschijnen de monsterlijk grote gele (er bestaan ook witte die komen uit Azië) schutbladen met in het midden hun enorme aar. Op de aren zitten de eigenlijke onooglijk kleine bloempjes. Die aren lokken met hun vieze aasgeur vliegen en kevers. Na de bloei komen de enorme bladeren die kunnen wel tot een meter groot worden. Ze zijn bezig om in Europa een vervelend onkruid te worden en mogen om die reden niet meer verhandeld worden. We moeten ze in toom houden. Ze zijn giftig.

Moerasspirea (*Filependula ulmaria*)

De moerasspirea lijkt het meer dan goed te doen dit jaar, die gaan we zeker uitdunnen om andere planten een kans te geven. We zullen een deel van de uitgegraven planten zetten op stukken waar hij nog helemaal niet groeit. Hij bloeit vanaf ongeveer juni tot en met augustus met roomwitte schermvormige trossen. De bloemen bevatten geen nectar maar verspreiden wel een zoetige geur en lokken zo veel insecten. bevatten geen nectar..Hij wordt vanwege de zoete geur van oudsher ook gebruikt als luchtverfrisser, dus als je huisje weer eens een kelderlucht heeft... Hij is onderdeel van de rozenfamilie. Van de bloemen kun je thee zetten, ze bevatten een soort asperine-achtige stof, goed tegen ontstekingen en koorts. De moerasspirea is een algemene niet bedreigde inheemse plant.

Poelruit (*Thalictrum flavium*)

Een andere klus die we binnenkort zullen doen is het uitgraven van een deel van de poelruit, waarvan een aantal polen te dicht op het pad staan. Ze kunnen anderhalve tot twee meter hoog worden en heb-

ben de neiging om om te vallen. We gaan ze wat meer naar achteren in de grond zetten. De poelruit is een ranonkelachtige en heeft ook witte pluimen die bloeien in juni, juli. Het is een echte moerasplant en ze houden net als de moerrasspirea van voedselrijke grond.

Look-zonder-look (*Alliaria petiolata*)

De look-zonder-look is ook een kruisbloemige, staat al flink in blad en bloeit op sommige plekken al met kleine witte bloemetjes. Bijen gaan vaak op bezoek bij de look-zonder-look. Als je een blad kneust, komt er een knoflookgeur vrij. Het is echter geen familie van de knoflook al is zijn Latijnse naam wel afgeleid van het woord voor knoflook. Je kunt ze heel goed eten. Ze zijn tweejarig, maar blijven soms over. Ze houden van vochtige voedselrijke grond.

Bodembedekkers

Er bloeien nu ook diverse bekende bodembedekkers langs de oever:

Pinksterbloem (*Cardamine pratensis*)

Een paar bloeiende pinksterbloemen zijn al te zien. Ik weet niet waarom ze zo heten, want ze zijn bijna altijd vóór Pinksteren uitgebloeid. De pinksterbloem is een vrij algemene wilde soort van vochtige weilanden en moerassen. uit de kruisbloemenfamilie. Vroeger zagen de weilanden in het voorjaar lila van de pinksterbloemen. Dat zie je niet veel meer, waarschijnlijk houdt de pinksterbloem net iets minder van onze huidige overbemes- te weilanden. De lila bloemetjes neigen afhankelijk van de grondsoort meer naar paars of of meer naar wit. Aan de korte blaadjes vormen zich aan de steel al worteltjes, als een blaadje afvalt of de steel knakt om vormen die blaadjes nieuwe plantjes. De plant bevat veel vitamine c, goed tegen wat vroeger heette de voorjaarsmoetheid.

Hondsdrif (*Glechoma hederacea*) met zijn blauwpaarse bloemen kent iedereen wel uit eigen tuin. Het smaakt en ruikt een beetje pepermuntachtig, bevat veel vitamine B en C.. De naam komt van de Germaans woordcombinatie gont-rave, 'gont' betekent zweer of etter en 'rave' betekent rank. Het werd gebruikt als wondkruid, om met een compres wonden te genezen. Zo schijnt het ook tegen de meeëters en luchtwegklachten te helpen. Wist je ook dat je er pesto van kunt maken en dat je

er de jeuk van brandnetels of insecten-beten mee kunt verdrijven door ermee over je huid te wrijven?

Kruipend zenegroen (*Ajuga reptans*)

is ook paarsbloeiend (hoewel soms ook meer roze) bloeiend en lijkt op hondsdrif. Zenegroen kun je ook in allerlei gekweekte varianten in tuinentra kopen, het komt oorspronkelijk uit Azië. Het heeft vaak rood-paarsige blaadjes. Als ze jong zijn, zijn ze ook eetbaar, maar veel mensen vinden het te bitter. Meestal is beter een teken dat je het maar beter niet te veel kunt eten. Het schijnt ook samentrekkend en bloedstempend te zijn en de kruidendokters drukten de blaadjes, al of niet gekauwd op wonden.

Schijnaardbei (*Potentilla indica*) bloeit met gele bloemetjes en als je niet uitkijkt neemt hij je hele tuin over. If you can't beat them, eat them. Net als zevenblad kun je het blad heel goed eten als een soort spinazie. De vrucht lijkt op een aardbei, maar is smakeloos tot vies (de lekker bosaardbei heeft witte bloemetjes).

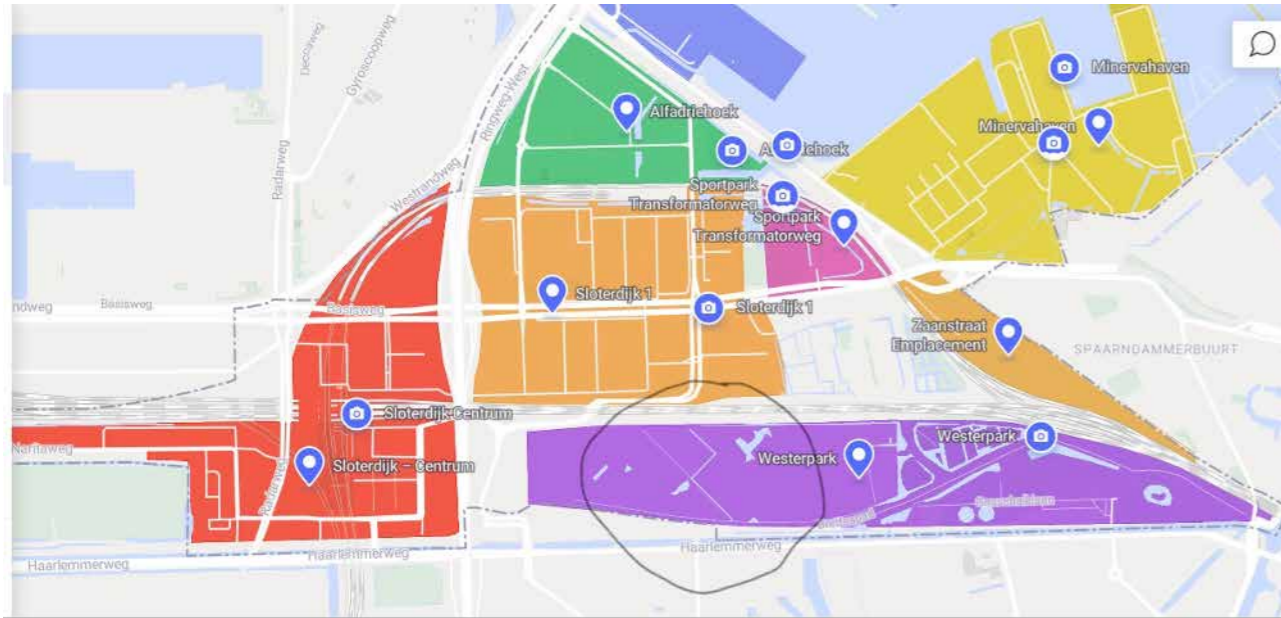
Als laatste noem ik nog de **struisvarens (*Mateuccia struthiopteris*)** die willen op onze grond dolgraag groeien. Ze zijn nu op hun mooist als ze zich zo prachtig aan het ontvouwen zijn, je ziet ze met de dag groeien. Hun Latijnse en Nederlandse naam brengt ze in verband met struisvogels. Hij komt oorspronkelijk veel zuidelijker uit Europa en Azië en is vanuit tuinen verwilderd. Doordat hij zich uitzaait en via zijn wortelstok voortplant moet hij in toom gehouden worden. In Japan en in Amerika worden de jonge opgerolde bladeren gekookt en gegeten.

In onze vorige aflevering over de Koekoeklaan hadden we het al over de **dotters**. Die stonden op divers plekken weer prachtig in bloei, ook langs de natuurlijke oever aan de Nachtegaallaan.

Annet en Iris

Alle foto's bij dit stuk zijn van Annet Kraan, zij onderhoudt met een paar mensen de oever aan de Koekoeklaan.

Laat je niet onderschoffelen. *tot 2 juni* Spreek in op Integraal Raamwerk Havenstad

Met Haven-Stad hoopt de gemeente Amsterdam een nieuwe wijk te ontwikkelen voor 40.000 tot 70.000 woningen met ruimte voor 45.000 tot 58.000 arbeidsplaatsen. Haven-Stad komt vanuit Sloterdijkmeer gezien grofweg aan de andere kant van het spoor te liggen tot en met de havens en Noord aan toe. De ontwikkeling gaat zo'n 35 jaar duren, maar dat betekent niet dat wij nu achterover kunnen leunen. Integendeel zoals gewoonlijk zit de duivel in het detail.

Het Integraal Raamwerk is een stuk waarin de gemeente in grote lijnen uitlegt hoe ze de ontwikkeling van dit gebied zien. Wat opvalt is dat de planners stiekem proberen om het Westerpark en de onze tuinen mee te laten tellen als groen voor Haven-Stad. Dat betekent dat de toekomstige bewoners te weinig groen krijgen en wij te veel mensen in het toch al overvolle park. De nieuwe wijk komt vol met hoogbouw, het risico is, dat met te weinig groen en het een armetierige betonwoestijn wordt. Dat terwijl de gemeente lippen-dienst bewijst aan vergroening.

Als je de kaartjes in het stuk goed bekijkt zie je dat er zowel een doorgaand geasfalteerd fietspad Noord-Zuid door onze

tuinen komt te liggen (zie in de zwarte cirkel de dikke grijze lijn), als dat er vanuit de Bos- en Lommerweg een rechte 'stadslaan' over de tuinen komt te liggen (zie de stippelijntje dwars door de tuinparken op het zwarte kaartje), dat is een weg voor autobussen, trams en brommers en fietsen. Dus daarmee is de hele belofte van tafel geveegd van een mooie entree voor het Westerpark met een theetuin en een kinderspeelplaats aan het begin van de Bos-en-Lommerweg op het huidige parkeerterrein van het oude ING-gebouw, de huidige Voortuinen. De plannen kun je bekijken via deze link: [amsterdam.nl/havenstad](https://www.amsterdam.nl/havenstad). De kaartjes kun je uitgebreid bekijken op: overhavenstad.nl

Die plannen (fietspad, stadslaan, knoeien met de groennormen) moeten uiteraard van tafel. Daarom moeten we allemaal onze stem laten horen. Dat kan hier: <https://www.amsterdam.nl/projecten/havenstad/inspraak-integraal-raamwerk-havenstad>
Dat kan tot en met woensdag 2 juni.

Laat je niet onder schoffelen en verhef je stem.
Iris

Stekelige scharrelaars: vier nieuwe egeltjes uitgezet

Tussen de dino's

Wie houdt er nu niet van egeltjes? Zelfs als ze al hun stekels naar ons opzetten vinden we ze nog superschattig. Tuinder Safira heeft weer 4 jonge egeltjes uit de egelopvang gehaald en uitgezet op ons park in de hoop dat zij zich gaan settelen en een gezin gaan stichten. Om kleine egeltjes te produceren moeten egels het natuurlijk "met elkaar doen". Knuffelen is een beetje riskant met al die stekels, dus inderdaad dat doen ze héél voorzichtig en in het geval van het mannetje met een superlange piemel. Egels schijnen de oudste nog levende zoogdieren te zijn, een soort levend fossiel. 200 miljoen jaar geleden scharrelde ze al tussen de dino's rond (even ter vergelijking het oudste stukje homo erectus, een van onze voorvaders, stamt van 2 miljoen jaar geleden).

Nachtdieren en smeerkezen

Egels zijn nachtdieren. Ze kunnen niet erg goed zien. Ze vinden hun voedsel vooral doordat ze een uitstekend gehoor en een supergoede neus hebben. Een egel hoort de wormen kruipen onder de grond. Hij houdt dus ook niet zo erg van ons mensen, wij zijn te veel lawaai papagaai voor de egel. De egel is wel een echte smeerkees. Egels hebben net als reptielen een speciaal zintuig, het orgaan van Jacobson, waarmee ze nieuwe geuren en smaken goed kunnen onderzoeken. Als een egel iets tegenkomt wat hij nog niet kent, bijvoorbeeld jouw oude schoenen, dan begint hij er aan te likken en te kauwen. Zijn bek loopt dan vol met schuim. Dat mengsel van spuug en schuim stroomt langs dat speciale zintuig tussen zijn neus en zijn tong. Na afloop van deze ruik/kauw/proef/liik-exercitie smeert hij zijn spuugschuim over zichzelf uit. Waarom weten we eigenlijk nog niet.

Hap slik weg

Mocht je de egeltjes tegen komen laat ze dan vooral met rust. Geef ze geen melk, daar kunnen ze niet tegen. Water hebben

ze wel behoefte aan. Egels zijn fastfood-liefhebbers. Ze zijn vooral dol op wormen en insecten. De egel heeft wel tandjes, 36 om precies te zijn, maar hij houdt het meest van hap slik weg beestjes: rupsen, kevers, wormen, larven, oormwormen, duizendpoten en pissebedden en kleine slakken. Hoe zachter hoe lekkerder. Egels eten wel andere (vaak dode) diertjes, bijvoorbeeld kleine kikkers en padden, hagedissen, slangen, jonge vogeltjes en kleine zoogdieren. Behalve vlees eten ze ook wel paddenstoelen, bessen en vruchten, zoals gevallen appels. In november gaan egels meestal in de winterslaap (hoewel met deze warme november misschien wat later). Af en toe worden ze wel even wakker

en dan hebben ze honger en dorst. Dus als je weet dat er egels in je tuin bivakkeren kun je in de wintermaanden wat eten voor ze neer zetten. Er is ook speciaal egelvoer te koop. Vind je dat te gortig en wil je ze per se iets voeren, bijvoorbeeld omdat ze gestoord zijn in hun winterslaap, geef ze dan wat kattenvoer of stukjes wortel met wat gekookt vlees.

Egelziekte

Op dit moment heerst er een besmettelijke egelziekte waardoor egels onder de bulten zweren komen te zitten. Mocht je zo'n egeltje vinden, dan is het zaak om dat door te geven aan info@egelbescherming.nl. Mocht je nieuws hebben over onze stekelige scharrelaars stuur dan een berichtje of foto's aan de redactie.

Iris

Geschoten door Bote: een buizerd

Tuinder Bote heeft deze prachtige foto's geschoten van een in zijn tuin smikkelende buizerd. Waarschijnlijk zat hij net een waterhoen te verorberen aan de pootjes te zien. Buizerds (*Buteo buteo*) zijn in Nederland tamelijk algemene roofvogels. Er zitten ongeveer 10.000 paartjes, ze trekken niet, maar blijven het hele jaar in ons land. Wel komen er in de winter wat Scandinavische overwinteraars bij. Langs wegen zie je ze vaak op een hekje zitten te wachten op wat road-kill. De buizerd is niet picky als het om eten gaat: muizen, mollen, konijntjes, vogels, vissen, amfibieën zoals kikkers, maar ook regenwormen en kevers schrokt hij dood of levend op. Dat "opportunisme" maakt dat buizerds goede overlevingskansen hebben.

Capriolen

De buizerd kan vanaf iets laags jagen, zoals de takkenwal in Botes tuin, vanaf een zitstok, zoals langs de Friese snelwegen, maar ook hoog biddend vanuit de lucht. Hij kan goed thermieken, in grote cirkels op luchtstromen naar boven "drijven", bijna zonder vleugelslag. Soms doen ze dat gezellig in een groepje. Ik heb wel eens een groep van zes buizerds enorme capriolen zien uithalen in de lucht. Een vogelkenner vertelde me dat dat waarschijnlijk een ouderpaar met jonge dochters was die huwelijkskandidaten op bezoek hadden. Rondvliegende jongelingen moeten volgens hem naar de poot van de dochter

dingen door zich enorm uit te sloven in het zicht van de huwbare dochters en de ouders. Die kunnen zo zien of hij zijn mannetje staat voordat ze hun dochter met hem laten vertrekken.

Miauwen

Hij heeft brede bijna recht uitstaande, of in een ondiepe V-gehouden, vleugels, een niet zo ver uitstekende kop, een vrij korte staart. Buizerds zijn best groot: ze kunnen wel 120 cm spanwijdte hebben en kunnen van kop tot staart zo'n 60 cm meten. Hun kleur kan erg verschillen, van heel donkerbruin tot heel licht bruin. Ze maken een wat klagelijk, miauwend geluid, een beetje als een meeuw.

Voeren

Buizerds broeden het liefst hoog in de boom. Ze gebruiken hun oude nesten, of knappen een verlaten nest van een andere roofvogel op. De buizerd houdt van groot wonen, zijn nest (dat heet een horst) is ongeveer een meter breed en 60 cm diep. Ze leggen twee tot vier eieren en broeden ze in april-mei in een dikke maand uit. Moederbuizerd blijft de eerste weken op het nest op de jongen passen, terwijl de vader voor eten zorgt. Na nog nog een maandje vliegen de jongen voor het eerst het nest uit. Ze worden nog wel een á twee maanden gevoerd door paps en mams voordat ze helemaal zelfstandig zijn. Als ze drie of vier jaar oud zijn kunnen ze pas zelf aan een nest jongen beginnen. Ze worden maximaal een jaar of 30 oud.

Iris

Bokashi: bemesten met eigen resten

Iedere rechtgeaarde tuinder heeft natuurlijk een composthoop en dat is goed, maar het kan nog beter. Gooi je op je composthoop ook je eigen keukenresten, dan loop je het risico dat je ratten op bezoek, zo niet permanent te logeren, krijgt. Maar het is ook een beetje zonde om je keukenresten zo maar in de vuilnisbak te gooien en naar de vuilverbranding te laten brengen. Ik heb sinds een half jaar een bokashi-emmer en kan dat van harte aanbevelen. Bokwatte, denk je misschien?

Fermenteren kun je leren

Bokashi is het Japanse woord voor "goed gefermenteerd organisch materiaal". Fermenteren is een duur woord voor vergisten. Fermenteren is hot, als het gaat om het klaar maken van eten (denk kool, tabasco, vissaus, chocolade, bier, wijn, salami) maar is ook bruikbaar voor het omzetten van afval in een soort Haarlemmerolie voor je tuin. Om eten te fermenteren kun je bij hipsters allerlei cursussen volgen. Verse witte kool wordt met bijvoorbeeld gesneden en

Bokashi als BODEMbooster

ALLES van de bodem, terug als voeding voor de bodem!

Maak je eigen kringloop met de Bokashi-keukenemmer. Voor een gezonde wereld: vandaag, en morgen!

Fermenteren in keukenemmer

Organisch materiaal wordt met hulp van microbiologie in een omgeving zonder zuurstof omgezet tot smakelijk hapje voor de bodem.

Weert fruitvliegjes en stinkt niet!

100% NATUURLIJKE EM

Recept Bokashi

1. Al het dagelijkse keukenafval en een handjevol Bokashi starter, luchtdicht afsluiten in Bokashi-keukenemmer.
2. Als emmer vol is: 2 weken laten fermenteren.
3. Resultaat is Bokashi. Niet stinkend, voedzaam, organisch materiaal voor de bodem.
4. Geef dan bodem een boost met Bokashi als rijke voeding voor de grond!

Bodem in balans
Aangemaakte humus is 'n kostbare voorraadkamer met voeding en vocht. Een permanente buffer zorgt voor continuïteit. En daarmee wordt de wereld gevoed.

Door fermentatie:

- Gaat er geen energie verloren van eindproduct;
- Wordt organisch materiaal licht verteerbaar hapje voor de bodem;
- Wordt bodemleven en biodiversiteit bevorderd.

weerbare vitale plant | **microbiologie** | **humus** | **groter wortelstelsel**

Afgeapt (verdund) vocht, tevens voeding (kamerplant)

Zie website voor alle verkooppunten.

Zie meer over eten fermenteren op <https://www.kokenmetkennis.nl/fermenteren-van-kool-verrot-lekker>). Allerlei goede stoffen blijven door het fermenteren in het eten zitten en zijn goed voor ons en onze darmflora, maar ze zijn ook goed voor onze planten. Etenresten zoals schillen, stronkjes (ook de aardappelschillen en de citrusvruchtenschillen!) en zelfs gekookte klikjes, maar ook tuinresten kun je fermenteren en er fantastisch plantenvoer mee maken.

Bokashi als bodemrooster

De bokashi-set bestaat uit twee plastic emmers met luchtdichte deksels en onderin een kraantje. Je strooit wat bokashi-starter (een soort zurig ruikend zaagsel waar de schimmel die het goed werk gaat doen al in zit) op het rooster op de bodem, dan een laagje van 5 cm keukenafval, dan weer een schepje starter, een beetje aandrukken met het bijgeleverde spateltje en zo voort. Als je emmer vol is, en dat duurt best heel lang is mijn ervaring, moet hij twee weken blijven staan. Het kraantje dient om regelmatig, bijvoorbeeld elke week, het vocht te verwijderen (daardoor slinkt de massa in je emmer steeds). Dat vocht is goud voor je tuin en je bloembak. Je moet het 1 op 100 (!) verdunnen en over je planten uitgieten. Het ruikt een beetje zuur, maar niet vies. Dat mengsel is voedsel, vooral allerlei micro-nutriënten (lees op onze kennisbank nog eens na wat dat ook al weer zijn en waarom ze belangrijk zijn <https://sloterdijkermeeer.nl/15v1/?p=2057>) die voor planten belangrijk zijn, maar het is ook echt een bodemverbeteraar. De structuur van je bodem wordt beter, zo kunnen je planten beter wortelen, en het stimuleert het bodemleven. Bodemleven zijn alle micro-organismen: bacteriën, schimmels, eencelligen, zweepstaartjes, springstaartjes, kortom alle onzichtbare tuinmannetjes die zich inspannen om planten en bomen goed te laten groeien en ons, via die planten, van gezonde voeding voorzien. Ze roeien ziektes uit, transporteren water en voedsel. Je planten worden weerbaarder en jij ook. Als je volle emmer twee weken staat te 'rijpen' gebruik je alvast je andere emmer. Na twee weken kun je de resten die nog in je eerste

emmer zitten in een ondiep geultje in de tuin ingraven of in je composthoop verwerken. De inhoud verteert snel en zorgt ook weer voor verbetering van de bodem.

Beter dan compost

In tegenstelling tot gewone compost blijft in Bokashi koolstof en energie bewaard, dus geen stikstof uitstoot. De bokashi is ook licht verteerbaar voor je planten, kortom een ideaal menu. Je kan er volgens de regels ook botten en schalen van schelpdieren in gooien, maar daar zou ik voorzichtig mee zijn. Ik heb er een keer een hoeveelheid kreeftpantser, garnalenschillen en vissenvel in gegooid, toen vond ik het mengsel wel echt stinken (niet erger dan mest, maar wel echt een penetrante geur). Ook beschimmelde of verrotte resten kun je er beter niet ingooien en geen vloeistof zoals melk, sap, soep, olie water of azijn. Ik heb het uitgeprobeerd op mijn bovenwoning. Ik moet zeggen het is bijna geurloos, ik merk dat het ook enorm veel stank uit de vuilniszak scheelt. Ik verzamel over de dag alle groenten en fruitrestjes in een klein bakje in de gootsteen en doe maximaal een keer per dag de deksel van mijn bokashi-emmer open. Ik heb veel minder afval en fiets maximaal een keer per 4 tot 6 weken een volle emmer naar de tuin. Als ik op de tuin woon staat de emmer daar. Het vocht haal ik er eens per week of per 14 dagen uit. Het is het beste om dat vocht niet lang te bewaren. Dus ik tap het af voordat ik naar de tuin ga een giet het dan verdund uit. Het onverdunde bacterie- en schimmelmengsel is trouwens ook te gebruiken als gootsteenontstopper volgens de fabrikant. Dat heb ik nog niet uitgeprobeerd. Het hele setje is voor ongeveer 6 tientjes te koop bij www.emnatuurlijkactief.nl en zelfs bij Bol.com. De starter kost ongeveer 6 euro voor een zak van 2 kg. Ik heb nu twee volle emmers verwerkt en nog geen tiende van de starter verbruikt, dus dat zijn de kosten niet. Je kunt ook vocht uit de volle emmer op je nieuwe mengsel gooien, dan schijnt het ook te werken. Je kunt het ook grootschalig doen, dus misschien is dat iets voor WURM om eens aan te pakken.

Iris

Themanummer met een agenda

Al in januari benaderde Iris de redactie. Zullen we weer een themanummer maken van het zomernummer? Als we dat doen, is het ook het jubileumnummer. VVS bestaat 85 jaar en dat kunnen we niet vieren, laten we dan een bijzondere krant maken. Laten we stilstaan bij het verschijnsel 'volkstuinterpark'. Het lijkt namelijk alsof veel mensen, met name bij de gemeente en in de politiek, niet goed meer weten wat een volkstuinterpark is. Het zou moeten gaan over de sociaal-culturele geschiedenis van de parken, hun plek in de stadsontwikkeling en het maatschappelijke doel; over de sociale gemeenschappen, het verenigingsleven; over de opbrengsten van de parken voor tuinders en bezoekers, maatschappelijke bijdragen; en natuurlijk over de bijzondere plekken die het zijn geworden qua natuur. Kortom te veel om op te noemen.

De volkstuinten staan onder druk. Dat is niet voor het eerst, sterker nog dat is bijna zo oud als hun geschiedenis. Veel volkstuinten werden in de eerste helft van de vorige eeuw vooral aan en buiten de rand

van de stad geplaatst. Ze werden bij elke stadsuitbreiding verplaatst. De volkstuint als witte vlek waar je alles op kunt projecteren.

In de 30-er jaren heeft de gemeente echter bewust onze volkstuintparken binnen de stads-grenzen gepland. Het idee was dat er niet alleen getuinierd moest worden, maar dat de omwonenden er vlakbij hun woning ook konden wandelen en recreëren op de speelweides en sportvelden. Ze werden ruim opgezet. Deze parken (VVS en Nut) werden ontworpen door de gemeentelijke Dienst Groenvoorzieningen, ze waren bedoeld om te blijven. Je kunt het uitgebreid teruglezen in een interessant artikel van Hester, tuinierster bij Nut en cultuurhistorica gespecialiseerd in groen. Amsterdam was sinds begin vorige eeuw een stad die veel aandacht besteedde aan groen in haar stedenbouwkundige visie: goed wonen betekende wonen te midden van voldoende groen (binnentuinen, tuinsteden, etc.).

Het stadsbestuur blijkt echter kort van memorie en opportunistisch. Eerst moest er een nieuw station komen bij Sloterdijk gemaakt in de jaren 70: er werd een drastische hap genomen uit de parken. Ook nu worden onze parken weer bedreigd door niets ontziende plan- en bouwdrift: een busbaan dwars door de parken, een verhard fietspad, nachtelijke openstelling, etc.

Daarom, vinden wij, is het hoognodig dat we het geheugen en de kennis opfrissen van onze bestuurders en politici, en misschien ook wel die van onszelf en onze bureaus. Daarom willen we van dit themanummer een digitaal boekje maken, dat iedereen breed uit kan delen. Onbekend maakt immers onbeminde. Het papieren themanummer heb je nu in handen. Het boekje maken we iets later. Het komt in ieder geval deze zomer uit.

Wij zijn aan het schrijven gegaan en we hebben de achterliggende maanden goed gezocht naar passende, interessante literatuur. We hopen dat jullie ervan genieten en de digitale versie breed verspreiden. Mocht je nog een leuke bijdrage hebben: een herinnering, foto's, een natuurwaarneming, stuur hem aan ons op, misschien kan hij er nog bij in het boekje.

Volksverheffing door contact met de natuur: Geschiedenis van de volkstuintuinen

Vaak wordt gedacht dat volkstuintuinen een soort toevallige restgebieden zijn, altijd in de rafelranden van de stad en bedoeld als moestuin. Maar dat klopt niet. Het eerste volkstuintuincomplex van Amsterdam is in 1909 namelijk aangelegd om de arbeider in contact te brengen met de natuur. Contact met de natuur was goed voor je lichamelijke en geestelijke gezondheid, om ervan te leren en te genieten, nut en genoeg, was de gedachte van het stadsbestuur.

Toen: Nut en Genoegen

Volkstuinvereniging Nut en Genoegen wordt opgericht in 1920. Nut lag toen bij de Hemweg. Toen in 1927 het havengebied wordt aangelegd moesten ze verkassen naar ongeveer de huidige plek. Die plek was voorheen een van de noodlocaties waar de gemeente in 1917 – inderdaad! – moestuinen creëerde voor voedselvoorziening tijdens de Eerste Wereldoorlog. Tegen de tijd dat Nut en Genoegen er komt, is die beperkte functie alweer geruime tijd losgelaten. De gemeente onderkent namelijk direct na de oorlog dat het tuinieren in een grote behoefte voorziet: ontspanning, educatie, volksverheffing. Het gaat niet alleen om het verbouwen van voedsel, nuttige gewassen, maar ook van sierplanten en bloemen, esthetische gewassen louter voor het genoegen.

Op 30 juli 1927 besluit de gemeenteraad om twee volkstuintuinen in de stad aan te leggen met als uitgangspunt dat ze – tot geluk van de tuinders – voor lange tijd kunnen blijven en dat ze daarnaast dienen als wandelpark voor buurtbewoners. Dit besluit kan gezien worden als een mijlpaal, omdat het de eerste keer is dat de gemeente het op zich neemt om voor permanente volkstuintuinen, annex wandelparken te zorgen. Het betreft dan

Plattegrond Nut en Genoegen 2020

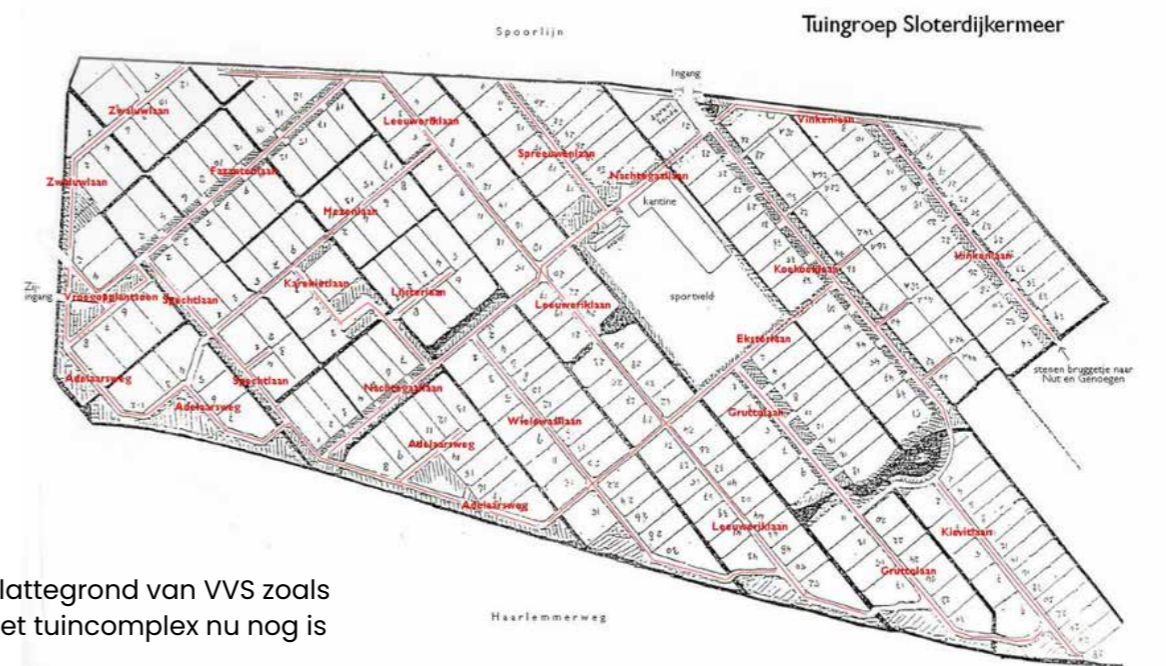
Nut en Genoegen die naar de Overbrakerpolder bij het Westerpark verhuist, en Ons Buiten die bij de Nieuwe Meer komt. Nut

en Genoegen verhuist dus weloverwogen richting centrum, makkelijk bereikbaar en dicht bij de woonbuurten.

De volkstuintuinen krijgen een mooie parkachtige aanleg met algemeen groen, pleinen, een luthof, brede lanen, vijvers, een muziek- en consumptietent. Nut en Genoegen houdt verder het bestaande historische veenweidelandschap en tussen de lange sloten komen wandelpaden en tuinen. De hoofdingang ligt aan de Spaarndammerdijk, vlakbij begraafplaats St. Barbara.

Ingang van Nut en Genoegen aan de Spaarndammerdijk in 1930. Wanneer je aan de andere kant van de spoorlijn gaat kijken bij de buurtboerderij en de duivensportvereniging zie je de muurtjes nog staan.

Plattegrond van VVS zoals het tuincomplex nu nog is

Het ontwerp is van de gemeentelijke Afdeling Beplantingen van de Dienst der Publieke Werken. Raadsleden die vragen of de tuinders eigenlijk de parkaanleg moeten bekostigen, krijgen de garantie van de wethouder en burgemeester dat dit niet zo zal zijn. Zo gezegd, zo gedaan: Nut en Genoegen wordt in 1927, als een van de eerste twee volkstuintuinen van Amsterdam, aangelegd op de huidige locatie bij het Westerpark.

Het deel dat in 1927 is aangelegd bestaat ongeveer 2/3 van het terrein dat de gemeente in de Overbrakerpolder voor volkstuintuin heeft aangewezen. Op het andere deel komt Sloterdijkmeer in 1947. Hoewel de vereniging Sloterdijkmeer al langer bestaat.

Toen: Sloterdijkmeer

De geschiedenis van Volkstuinvereniging Sloterdijkmeer begint namelijk 85 jaar geleden in 1936. Een jaar eerder heeft een particuliere eigenaar grond te huur aangeboden in een weiland van de Sloterdijkmeerpolder aan stedelingen die voor eigen consumptie groente en aardappelen willen verbouwen. Er komen 400 tuinen. De vereniging sluit zich rond het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog aan bij de

Amsterdamse Bond van Volkstuinders, omdat dan al bekend is dat het tuincomplex zal moeten wijken voor de aanleg van de Tuinstad Sloterdijkermeer.

Door de oorlog is er vertraging, maar een paar jaar daarna moeten de tuinders inderdaad vertrekken vanwege de bouw van deze nieuwe woonwijk. Voor hen wordt een nieuwe locatie gevonden in de Overbraker Binnenpolder, het nog ongebruikte deel naast Nut en Genoegen. In 1946 beslist de gemeente over de verhuizing. Omdat de aanleg van de tuinstad vanwege de naoorlogse crisisjaren in kleine stapjes gaat, vindt ook de verhuizing van de Sloterdijkermeeders gefaseerd plaats en is in 1950 voltooid. Het park wordt officieel geopend in 1947.

Ook voor dit deel is het uitgangspunt dat het een volkstuincomplex in combinatie met een wandelpark voor de buurtbewoners wordt. Het ontwerp van 1927 wordt verder uitgewerkt door de afdeling Stadsontwikkeling (die ook tekent voor de naoorlogse tuinsteden) van de Dienst der Publieke Werken. Als begin 1949 (door de tuinders zelf!) een aansluiting mag worden gemaakt op de waterleiding van het buurcomplex, verschijnen de eerste vaste huisjes.

Beide tuinparken moeten in de jaren 70, ondanks veel verzet, inkrimpen vanwege de aanleg van het bedrijventerrein Sloterdijk I en de nieuwe spoorlijn van Amsterdam naar Haarlem. Nut en Genoegen biedt sindsdien plek aan 375 en Sloterdijkermeer aan 274 tuinen.

Op de tuinen mag men vanaf het begin een verblijfshuisje zetten en de tuinomvang –volgens de gemeente bij voorkeur 400m², een enkele is groter, maar veel ervan zijn beduidend kleiner– is groot genoeg voor recreëren in de vorm van moes- én siertuinieren. Want daarmee voldoet het volkstuinpark aan het ideaal dat de gewone, hardwerkende, armlastige man/vrouw door middel van de aanraking met de schoonheid van de natuur en het tuinieren een beter leven zal hebben (zie ook *Geschiedenis van de Amsterdamse Volkstuinen*). In de gemeenteraad is dan al een fel debat over de huur van de volkstuinen. Sommigen vinden dat die volledig kostendekkend moeten zijn. Uiteindelijk wordt besloten dat dat niet nodig is vanwege de gemeenschapsdoelen die worden nagestreefd.

Er wordt dankbaar gebruik van gemaakt en de meeste tuinders komen in het voorjaar tot de herfst met hun hele gezin en huisraad 'op de tuin' wonen. Er ontstaat een intensief verenigingsleven met sport, theater, muziek en er zijn jaarlijks wedstrijden voor de mooiste lanen en tentoonstellingen van fruit, groente en bloemsierkunst.

Toen: De Amsterdamse Volkstuinen

Eind 19de en begin 20ste eeuw worden in Nederland veel van de volkstuinen aangelegd. Achterliggend idee is dat het tuinieren op een betaalbaar stukje land en het contact met de schoonheid van de natuur bijdraagt aan een beter leven van de arbeider. De aanleg van de volkstuinen hangt nauw samen met het sociaal/liberale denken dat medio 19de eeuw opkomt.

Foto van het huisje van de opa van Edward Dubois in de Kievitlaan 1 op VVS. Gebouwd in 1952. De foto werd gemaakt door een fotograaf van een handel in ansichtkaarten, die aanbod tegen betaling een ansichtkaart van het huisje te maken.

Het idee is ook de gewone arbeider goed en gezond te laten wonen en leven – iets wat tot die tijd bepaald niet vanzelfsprekend is. De doorgaans analfabete arbeiders leven grotendeels in grote armoede in dichtbevolkte krotten. Over de schrijvende verpauperde leefwijze en ongezonde benarde woonsituatie verschijnen dan al boeken vol.

Een huisje en tuin op Nut aan de Lupinelaan in 1972. Op de achtergrond de nieuwe spoorlijn.

Een aantal vooraanstaande, sociaal betrokken liberalen trekt zich dat aan. Een van de belangrijkste organisaties die probeert oplossingen te vinden is de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. Kortweg 'het Nut' wilde het welzijn van het gewone volk verbeteren door goed onderwijs, sociaal cultureel werk en kunst en cultuur. Begin 20ste eeuw worden hun inspanningen min of meer voortgezet in de sociaaldemocratische arbeidersbeweging. Een wezenlijk onderdeel van dit denken over de verbetering van het leven van arbeiders is – behalve het voorzien in een goede, betaalbare woning met genoeg licht, lucht en ruimte – het belang dat aan de rol van de natuur wordt gehecht. Uitgangspunt is dat we niet zonder de natuur kunnen, of het nu is om de schoonheid of het verbonden zijn met 'iets' dat groter is dan de mens.

Wonen in een groene omgeving is dan (en nu?) meestal alleen weggelegd voor de rijken. Nieuw is dat deze liberalen en

sociaaldemocraten leven in het groen ook voor de arbeiders bereikbaar willen maken. Daarom wordt er zoveel mogelijk geprobeerd om groenvoorzieningen in de directe leefomgeving van het volk te maken, ook al is dat kostbaar voor de overheid. Van een tuin, privé of gemeenschappelijk, bij de woning, tot plantsoenen, volkswandelparken, schooltuinen, sportvelden en volkstuinen. Al die ideeën over goed wonen, natuur en de ontwikkelingen van de stad worden in de decennia rond 1900 steeds preciezer en in samenhang met elkaar uitgewerkt. Diverse uitbreidingswijken komen in de eerste decennia van de 20ste eeuw tot stand. Ze krijgen voor de hele stad gestalte in een vooruitstrevend, integraal stedenbouwkundig ontwerp voor heel Amsterdam: het Algemeen Uitbreidingsplan van 1935. Dit plan gaat uit van woonwijken in de vorm van de Tuinsteden die tot ver in de jaren 60 uitgevoerd zullen worden.

De eerste volkstuincomplexen in Amsterdam

Terug naar de verschrikkelijke leefomstandigheden voor arbeiders als gevolg van de industrialisatie, verstedelijking en algehele misère in de tweede helft van de 19de eeuw – want ook op het platteland is armoede troef. De Maatschappij tot Nut van 't Algemeen start in de 19de eeuw onder andere diverse initiatieven voor de aanleg van volkstuinen. Zo ook in Amsterdam – hoewel men ernstig twijfelt of stadse arbeiders überhaupt wel kunnen leren tuinieren. In 1909 richt een aantal leden het Comité van Volkstuinen op en die legt in hetzelfde jaar het eerste volkstuincomplex van Amsterdam aan: Tuinwijk.

Het voorzien in voedsel is zeker een aspect van deze zogenaamde comitétuinen, maar veel belangrijker acht men het contact met de natuur. De verheffing van het volk door de aanraking met de schoonheid van en ontspanning in de natuur, beweging, gezondheid, ontwikkeling en geluk. Of zoals de eerste voorzitter van het comité, mr. J.H. van Hamel het later beschrijft: *'Toen rees de gedachte der volkstuinen, die geen fundamentele betekenis van economische of sociale hervorming had, maar de mogelijkheid opende om op*

ruime schaal voor stadsgezinnen geluk en genot, gezondheid en zuivere lucht, verheuging in het leven met de natuur te brengen.'

In de comitétuinen was men dan ook verplicht om een deel in te richten voor het verbouwen van siergewassen! De vraag naar tuinen blijkt groot en er volgen al snel meer complexen, ook in zuid en west. Het blijkt een groot succes, arbeiders blijken prima te kunnen tuinieren en ze genieten er ook nog van. Iets wat tegenwoordig uiteraard helemaal niet verbaast, maar toen blijkbaar als een verrassing kwam. Er wordt zelfs muziek gemaakt en een harmonie opgericht. Het zijn typisch negentiende-eeuwse, hiërarchisch georganiseerde complexen waar de liberale heren van de gegoede burgerij het bestuur vormen en de dienst uitmaken. Er is een beheerder die op het complex woont, er wordt begeleiding gegeven en het complex is afgesloten voor bezoekers.

Moestuinen in tijden van voedsel-schaarste

Dan breekt in 1914 WO I uit en ontstaat er een voedselcrisis. In 1917 besluit de gemeente tot het aanleggen van moestuinen op stukken onbebouwde weide of agrarisch land. Dit is volledig bedoeld voor de voedselvoorziening. Tuinders krijgen begeleiding door en les van de gemeentelijke Afdeling Bepantingen om tot een zo groot mogelijke opbrengst te komen. Ook dit wordt een groot succes. Na de oorlog besluit de gemeente dat het voortbestaan van de moestuinen niet langer nodig is in het kader van de voedselvoorziening,

maar wel wenselijk blijft om arbeiders te kunnen laten tuinieren en met natuur in aanraking te brengen. Veel gemeentelijke moestuinen blijven daarom bestaan. Dat besluit is voor een belangrijk deel te danken aan de inzet van een nieuwe club: de Bond van Volkstuinders.

De Bond van Volkstuinders

De eerste huurders van de gemeentemoestuinen zijn behoorlijk zelfredzaam, omdat de aanleg erg ad-hoc is. Zij willen dat de tuinen ook na 1917 blijven bestaan. Daarom verenigen zij zich dat jaar tot de Bond van Volkstuinders. De Bond werft ook leden bij de comitétuinen. In tegenstelling tot het Comité is de Bond van onderop. Er is een duidelijk verband met vakbonden en het verlangen om de 'stem van het volk' gestalte te geven. De relatie tussen de Bond en het Comité gaat daarom niet over rozen. De Bond neemt in de doelstellingen wel gelijk op dat het niet alleen over moestuinieren gaat, maar ook om de verheffingsidealen die het Comité eerder benoemd heeft. De liberale en sociaaldemocratische doelstellingen komen op dit punt dus overeen. De Bond streeft bovendien naar permanente tuinen in de stad. Het in die tijd overwegend rode stadsbestuur (met o.a. de wethouders Floor Wibaut en Willem Vliegen) heeft deze doelstellingen ook in zijn vaandel en doet moeite ze te realiseren. Burgemeester en Wethouders zien het als een van hun taken om arbeiders goed en betaalbaar te huisvesten. Ze willen de arbeiders ook in de gelegenheid stellen om op een betaalbare manier te tuinieren zeker midden in de crisisjaren. Zelfs het rijk trekt subsidie uit om volkstuinen mogelijk te maken!

De aanleg van een reeks woonwijken met zoveel mogelijk groen wordt dan ook in die tijd voortvarend opgepakt. De huidige stad met de indrukwekkende Amsterdamse-Schoolwijken, tuindorpen en Tuinsteden zijn het resultaat van deze idealen. Ook de 'groene longen' die Amsterdam verbinden met het buitengebied zijn horen daarbij. De volkstuinparken die de gemeente sinds

1927 heeft aangelegd, zijn daar een onlosmakelijk en onmisbaar onderdeel van. In de verdichtende stad van de 21ste eeuw is daar minstens zoveel behoefte aan.

Nu: De Tuinen van Westerpark

Nu werkt de gemeente aan grootse woningbouwplannen. Rondom het Westerpark zal daarom veel veranderen: op de voormalige kantorenstrook aan de Haarlemmerweg, rond station Sloterdijk, ten noorden van het spoor en op het Zaanstraatemplacement komen tienduizenden woningen (50.000-70.000). In het kader daarvan wordt gewerkt aan plannen om het gebruik van het Westerpark te intensiveren, beter te ontsluiten en waar nodig te versterken. Kenmerkend voor het Westerpark is dat er verschillende deelgebieden en organisaties zijn waar buurtbewoners, Amsterdammers en toeristen volop gebruik van maken. Denk aan het Cultuurpark Westergasfabriekterrein, de Schooltuinen, Natuurtuin Nemoland, natuurspeeltuin het Woeste Westen, Begraafplaats St. Barbara, Buurtboerderij Ons Genoegen, de Kinderboerderij en de tuinparken Sloterdijkermeer en Nut en Genoegen. Als volkstuinders werken we mee aan een hoogwaardig, gevarieerd Westerpark en waken we ervoor dat er niet steeds meer bebouwing in het park komt (zie **STOP DE BOUWWOEDE – WESTERPARK GROEN!**). We zetten ons natuurlijk ook in voor behoud van de bijzondere rol die we spelen voor tuinierliefhebbers en buurtgenoten. Bovendien hebben de natuurrijke tuinparken grote waarde als rustige tegenhanger van het drukke Cultuurpark. Bezoekers zijn van harte welkom om te wandelen en om mee te doen met natuurwerkdagen, workshops op het gebied van tuin-, terras-, stads- en balkontuinieren, natuureducatie en allerlei andere activiteiten die we organiseren. Centraal staan de natuur,

tuinieren, rust, en het sociale verband. Er wordt gewerkt aan een grotere variatie van voorzieningen, zoals composteren, pluk-, soep- en gedeelde (moes)tuinen. Op die manier hopen we op verschillende manieren te kunnen voldoen aan de enorme vraag naar tuinen en werken met de natuur. Zo worden onze tuinparken van de 21ste eeuw de spil in het netwerk van stadstuinders en natuurliefhebbers in buurt, wijk en stad. Daarmee geven we op eigentijdse wijze vorm aan het fenomeen volkstuinpark zoals dat in 1927 bedacht is. De tuinders van Nut en Genoegen en Sloterdijkermeer doen dat samen onder de noemer De Tuinen van Westerpark.

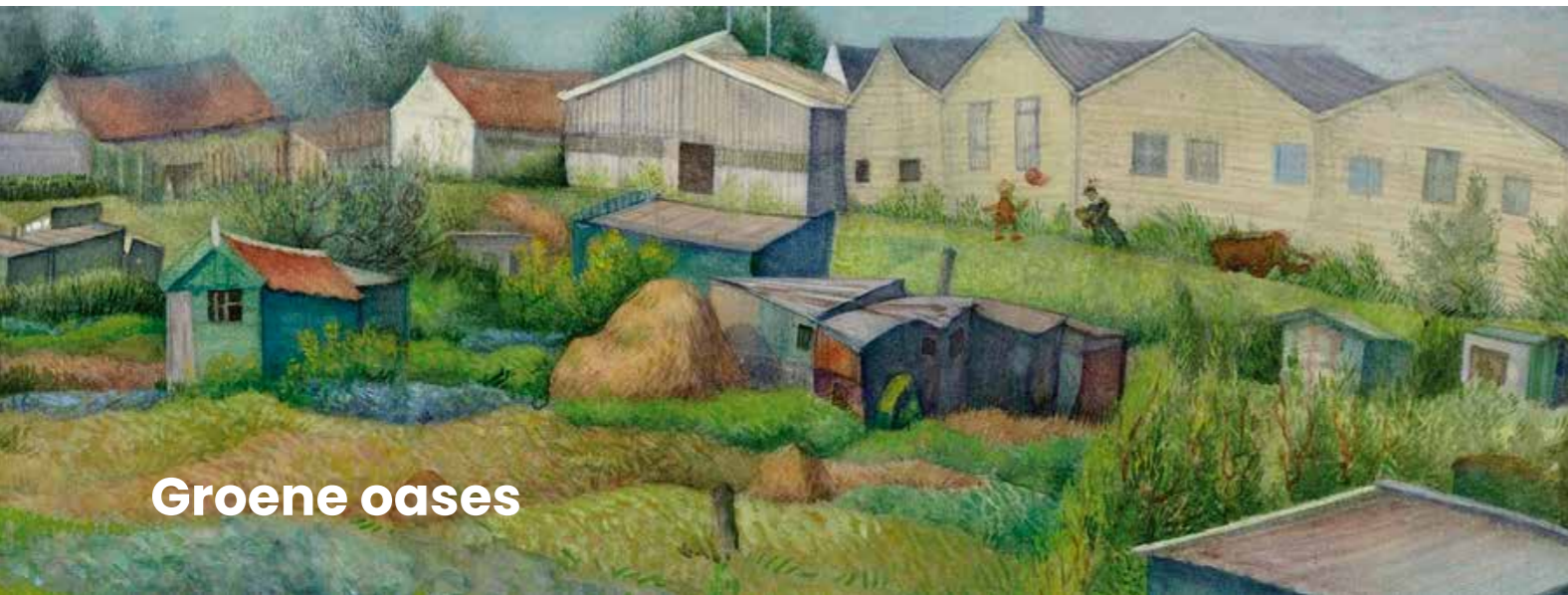
Hester Aardse, architectuurhistoricus en tuinder Nut & Genoegen

Bronnen o.a.:

- Oorsprong van het Volkstuinwezen, uitgave Bond van Volkstuinders n.a.v. het 50-jarig bestaan, geschreven door gemeentebibliothecaris en geschiedkundige Dr. L. Jansen. I.h.b. voor Nut en Genoegen en Sloterdijkermeer p. 30, 50, 98, 101, 136
- Gemeentebld afd 1, no 370, 15 april, 1927, p. 713, Tweede afdeling, 30 juni, p. 1108
- Gemeentebld afd 1, no 437, 25 juli 1946, p. 633

Uit de krant

AANLEG VAN VOLKSTUINEN-PARKEN IN AMSTERDAM.
B. en W. vragen ruim twee ton crediet.
De uitvoering van werkzaamheden ten behoeve van de havens-West heeft het noodig gemaakt, dat de gemeente Amsterdam de beschikking verkreeg over gronden in den Amsterdammervolder, die door haar aan den Bond van Huurders van Volkstuinen en aan de Amsterdamsche Vereniging voor Schoolwerktuinen waren verhuurd en waarop volks- en schoolwerktuinen waren aangelegd.
B. en W. stellen voor, de aan den Bond en aan de Vereniging toe te kennen schadeloosstellingen te stellen resp. op f 2777.20 en f 2950, terwijl aanstonds pogingen in het werk zijn gesteld, om beide aan den benodigden grond te helpen, ten einde daarop opnieuw tuinen te kunnen doen aanleggen.
De afdeling Bepantingen heeft een plan ontworpen van een volkstuinenpark, waarvan de volks- en schoolwerktuinen een onderdeel zullen uitmaken. Dit plan strekt zich uit over een complex van gronden in den Overbraker Binnenpolder, ter oppervlakte van ruim 44 H.A., welke gronden

Groene oases

Door Anne-Mariken Raukema & Saskia Boerma, volkstuinders op Amstelglorie en Ons Buiten, met dank aan Theresia Jansen-van Geijn.

Dit artikel is met toestemming overgenomen uit het magazine Ons Amsterdam, juli 2017.

Heel wat Amsterdammers zouden er maar wat graag een willen hebben: een volkstuintje. Ongeveer 6000 zijn er nu – en het is dringen op de wachtlijsten. Volkstuinen zijn ooit ontstaan als een gebaar van liefdadigheid door welgestelden aan de armen. Die kregen in de hete zomer van 1917 genoeg van alle bevoogding en namen het heft zelf in handen. Zo ontstond de Amsterdamse Bond van Volkstuinders, met politiemann Jan Vroegop als pionier. Twee volkstuinders van nu duiken in de geschiedenis van een groene beweging avant la lettre.

Naar Jan Vroegop is ook op VVS een plantsoen vernoemd.

Het was uit nieuwsgierigheid en sociale overwegingen – de voedseltekorten, de werkloosheid en de armoede in de jaren van de Eerste Wereldoorlog – dat politiemann Jan Vroegop op 18 augustus 1917 de oprichtingsbijeenkomst van de Bond van Huurders van Volkstuinen bezocht in café De Unie, op de hoek van de Staringstraat en de Overtoom. Het was het begin van een levenslange passie. Hij kwam meteen in het bestuur van de ‘Bond’ en sprak al snel met de Dienst Publieke Werken en de wethouders Willem Vliegen en (na hem) Willem de Vlucht over percelen voor nieuwe volkstuinen. In de raadsleden Monne de Miranda en Klaas de Vries vond hij enthousiaste medestanders voor het volkstuinwezen.

Vroegop wist wat hij wilde en ook waarom. Als diender in de Jordaan werd hij vaak aangesproken door vrouwen wier mannen in de cafés het schaarse geld verzopen. “Hij kwam op het idee om die mannen iets te doen te geven. Van de gemeente kreeg hij een stukje grond in de Slatuinen, hij verzamelde schoffels, harken en spaden, en op de vrijdag ging hij de kroegen in, in uniform, om de elf grootste dronkenlappen te verzamelen. ‘Ik heb jullie morgen nodig.’ De volgende ochtend waren ze met z’n allen aan het werk”, vertelde zijn kleindochter Jacoba Nietveld-Vroegop in 2010 aan Het Parool.

De Slatuinenweg ligt in Amsterdam-West aan het eind van de Admiraal de Ruijterweg en de Willem de Zwijgerlaan

Arbeiderstuinen

Volkstuinen waren er al veel langer. Aanvankelijk waren deze ‘arbeiderstuinen’ een vorm van burgerlijke liefdadigheid, meer dan eens op initiatief van de Maatschappij tot Nut van het Algemeen. In Amsterdam was vanaf 1909 het Comité voor Volkstuinen actief, een initiatief uit de betere kringen om de minder bevoorrechte stadsbewoners in contact te brengen met de natuur. Eerste voorzitter was de advocaat Joost van Hamel, later onder meer hoogleraar strafrecht aan de gemeentelijke universiteit en gemeenteraadslid. “Telkens werden, met luttel duizenden voor inrichtingskosten, de eenheden rondom de stad in het leven geroepen en gepropageerd. Zij onderscheiden zich al spoedig door de Nederlandse karaktertrekken: bijzonder netjes; nijvere zorg; en toewijding bij de bewerking, verfrissende aanraking tussen mens en natuur”, blikte hij meer dan een halve eeuw later in Ons Amsterdam terug. Bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog telde Amsterdam drie volkstuincomplexen: Tuinwijk (1910, aan de Ringvaart), Hofwijk (1913, langs de Boerenwetering) en Nieuw-Amsterdam (1914, bij de Kostverlorenvaart). Buitenzorg werd in 1917 opgericht om in de voedselbehoefte te voorzien en ligt als enige nog op dezelfde plek, naast het W.H. Vliegenbos in Noord. Tuinwijk bestaat nog altijd, maar nu aan de Liergouw in landelijk Noord. Wie de huurders waren? Op Hofwijk zaten in 1913 onder anderen 32 diamantbewerkers, 18 trambeambten, 35 klerken, 10 politieagenten, 16 onderwijzers en 11 musici. De tuinders huurden hun stukje grond

van het Comité en hadden verder niets te zeggen over het beheer van ‘hun’ complex. Dat begon te steken in deze tijd van arbeidersemancipatie. Een maand na het Aardappeloproer was de oprichtingsbijeenkomst van de eigen belangenorganisatie, waar Vroegop direct op de voorgrond trad. Tot zijn plotselinge dood in 1946 gaf hij de richting aan. Hij kreeg vooral te maken met het verplaatsen van volkstuincomplexen door stadsuitbreiding en deed er alles aan om dat te voorkomen. Lang niet altijd lukte dat, leert ons de geschiedenis. Wel legde hij de solide basis van volkstuinen als een sociale organisatie, met vrijwilligers die niet alleen hun eigen tuinen, maar ook het publiektoegankelijke groen met toewijding onderhouden.

Doelen

Jan Vroegop werd op 7 maart 1877 geboren in Broek op Langendijk. Hij was de eerste van drie kinderen, hun vader was groentekoopman. In 1899 trouwde Jan Vroegop met Engelina (‘Lien’) Machielse (1872-1960). Ze woonden op verschillende adressen in Amsterdam-West en kregen tien kinderen. Aanvankelijk was hij schoenmaker, maar vanaf 1901 werkte hij bij de politie, waar hij opklom tot brigadier en zich ontpopte als een rasbestuurder. Zeventien jaar zat hij in het bestuur van de afdeling Amsterdam van de Algemene Bond van Politiepersoneel (de laatste vijf als voorzitter, tot 1922), daarna was hij lid van het landelijk hoofdbestuur. Zijn 25-jarig politiejubileum werd groots gevierd. Bij het zilveren jubileum van de Politiebond (1927) was hij voorzitter van

de feestcommissie. Op z'n 55ste kreeg hij 'eervol ontslag' (pensioen); een jaar later gaf de gemeente hem de Zilveren Medaille van de Stad Amsterdam.

De bezigheden van de Bond waren aanvankelijk praktisch van aard: de paden moesten goed begaanbaar zijn en het vervoer van materialen van en naar de tuinen moest georganiseerd worden. Al snel volgden grotere doelen, zoals het huren van grotere stukken land van de gemeente en de strijd om het behoud bij stadsuitbreiding. Ook de algemene belangenbehartiging van volkstuinders en het vergroten van kennis over tuinieren hoorden erbij. De Bond regelde centraal de inkoop en organiseerde tuinkeuringen en tentoonstellingen. Maandblad De Volkstuin informeerde de tuinders over dat alles. In 1925 kreeg de club een nieuwe naam: Bond van Volkstuinders. Ook werden de statuten gewijzigd, omdat de doelen van 1917 inmiddels niet meer pasten bij de werkzaamheden. En er kwam een belangrijk nieuw doel bij: volkstuinen met een blijvend karakter, want veel tuinen verdwenen of werden verplaatst.

Amsterdamsche Politiebond

Nadat de eerste voorzitter in maart 1919 uit tijdgebrek was gestopt, nam Vroegop de functie over. Hij regelde dat de tuinders konden vergaderen in het kantoor van de Amsterdamsche Politiebond (Nieuwe Leliestraat 127). Een van zijn taken was de gemeenschappelijke inkoop van poot- en zaaigoed en kunstmest. Belangrijk, want zo konden tuinders kiezen tussen meerdere aardappellrassen. Van zijn trotse werkgever kreeg hij voldoende gelegenheid om zich voor de volkstuinbeweging in te zetten. Hij onderhandelde begin jaren twintig samen met volkstuinbestuurders uit andere steden met het ministerie van Landbouw, Nijverheid en Handel in Den Haag over financiële overheidssteun. Het Rijk stelde f 10.000,- beschikbaar aan tien steden. Amsterdam ving dit bedrag twee keer, voor de Bond en voor het Comité. Tussen Comité en Bond was de verstandhouding enigszins stroef, zeker in het begin, maar onder Vroegops voorzitterschap ging het beter. Beide clubs namen in 1918 deel aan een tentoonstelling van de Nederlandse Maatschappij voor Tuinbouw

en Plantkunde in het Concertgebouw. De Bond stelde regelmatig het paternalisme van het Comité tegenover haar eigen democratische organisatie, waarin de tuinders hun eigen parken bestuurden. De Bond streefde het Comité ook voorbij. Het Comité had de pech een aantal complexen vrij snel verloren gingen door stadsuitbreiding, terwijl de Bond er nieuwe bij kreeg. Tuinwijk was niet alleen het eerste, maar ook het laatste complex van het Comité: toen de leden van Tuinwijk in 1942 besloten over te gaan naar de Bond, viel het doek definitief.

Mijlpaal

De Bond floreerde en was razend actief. Ze organiseerde bijvoorbeeld goedbezochte, meerdaagse tuinbouwtentoonstellingen – met prijsvragen en al – op prominente locaties als het Paleis voor Volksvlijt. Loterijen dekten de financiering. Voorzitter Vroegop was de schakel tussen de gemeente en de gebruikers van tuinen. Gaandeweg zorgde hij voor verbreding en verdieping van het volkstuinwezen. Een belangrijke mijlpaal was het huurcontract voor volkstuincomplex Ons Buiten aan het Slatuinenpad, dat hij in 1922 ondertekende. Hier hadden Lien en hij jarenlang zelf ook een volkstuin. Nog altijd hebben verschillende nazaten van de omvangrijke familie Vroegop een volkstuin op Ons Buiten, nu gelegen aan de Riekerweg.

Jan Vroegop met zijn vrouw Lien in hun huisje op volkstuinpark Ons Buiten. 1935?

In 1928 stond de onvermoeibare Vroegop aan de wieg van een landelijke volkstuinvereniging: het Algemeen Verbond van Volkstuindersverenigingen in Nederland (AVVN). Tijdens de vergadering van 3 maart 1930 werd hij in hotel Krasnapolsky in het zonnetje gezet vanwege zijn verdiensten voor de Amsterdamse bond in de eerste 12,5 jaar. Tussen de twee wereldoorlogen ontstonden flink wat volkstuincomplexen: Rust en Vreugd, Ons Lustoord, Vroegop Kweekt Werklust, Nieuwe Levenskracht, Meerlust en Eigen Hof. Het in mei 1937 aan de Leeuwarderweg in Amsterdam-Noord geopende Vroegop Kweekt Werklust was een bijzonder sociaal project: hier tuinierden louter werklozen. Het communistische dagblad De Waarheid wist veertien jaar later te melden dat op het complex "...vernoemd naar de pionier van de volkstuinbeweging zo'n 2000 oude en jonge vruchtboomen staan". De Bond had geen politieke kleur, maar maakte wel goed gebruik van de kanalen die de socialistische zuil ter beschikking stonden: de Vara en de Arbeiderspers en Het Volk. In Het Volk werd ook geadverteerd. Bijvoorbeeld een warme aanbeveling van Jan Vroegop voor de "... zoo juist verschenen uitgave De Volkstuin, praktische handleiding voor den volkstuinder met talrijke illustraties door S.S. Lantinga, uitgegeven door N.V. Arbeiderspers in Amsterdam." Lantinga was tuinbouwmedewerker bij de Vara en hield elke zondagmorgen een causerie op de radio.

Hongeroedeem

De Tweede Wereldoorlog was ook voor de volkstuinbeweging een zwarte bladzijde. De bezetter had de organisatie van duizenden nieuwe 'oorlogstuinen' bij de landelijke koepelvereniging van volkstuinders (AVVN) gelegd, die rapporteerde aan de Landbouw Crisisorganisatie. Op deze volkstuinen werden verplicht aardappelen en groenten verbouwd. Het aantal tuinen groeide in Amsterdam zo van 3400 in 1940 naar 9300 in 1945 en landelijk van nog geen 6000 naar 41.000. Vroegop ging onverminderd door met het organiseren van cursussen en spreekuren om nieuwe volkstuinders zo goed mogelijk te informeren. Jan Vroegop kwam verzwakt uit de oorlog. Na zijn toespraak op het huwelijksfeest van

zijn zoon Peter op 14 mei 1946 in feestzaal Schinkelhaven, werd hij onwel en overleed die nacht thuis aan de Westlandgracht, waarschijnlijk als gevolg van hongeroedeem. Hij was 69 jaar oud. Bij de uitvaart op de Nieuwe Oosterbegraafplaats waren vele prominenten uit het Amsterdamse bedrijfs- en politieke leven aanwezig. De Bond van Volkstuinders en het tuinpark Ons Buiten roemden hun voorman in een rouwadvertentie: "Een toegewijd bestuurder en trouw medewerker. Zijn daden zullen ons steeds een lichtend voorbeeld zijn." Wie nu in vak 62 naar graf 532 zoekt, treft zijn grafsteen niet meer aan, die is enkele jaren geleden verwijderd.

Door zijn vroege overlijden heeft Vroegop niet mee mogen maken dat zijn droom werkelijkheid werd: volkstuinen op een blijvende locatie. Dat wil zeggen: ze werden opgenomen in de bestemmingsplannen. In 1950 besloot de gemeenteraad dat het nieuwe volkstuincomplex Amstelglorie in de Duivendrechtterpolder het eerste permanente tuinpark van Amsterdam zou worden. Amstelglorie verrees in 1953 aan de Ouderkerkerdijk, die niet veel later – het kon niet uitblijven – een andere naam kreeg. Jans weduwe Lien opende de nieuwe Jan Vroegopsingel. Nog geen tien jaar later lag ruim de helft van de tuinen op een permanent complex.

2017. De tijden zijn veranderd.

De Bond van Volkstuinders kent nu 29 'afdelingen', elk met haar eigen identiteit, met een bestuur, commissies en vrijwilligers. In totaal telt Amsterdam circa 6000 volkstuinders en op de wachtlijst staan zo'n 3000 kandidaat-leden. Vrijwel alle tuinparken liggen op gemeentegrond. Volkstuinen mogen zich in een enorme belangstelling verheugen. Maar ze staan – als altijd – ook onder druk, omdat de stad weer veel wil en moet uitbreiden. Met name de twee grote en bedreigde tuinparken Amstelglorie en Ons Buiten zijn sinds de woningbouwplannen – vastgesteld in Koers 2025 – bekend zijn in actie gekomen. De gemeente moet bouwen en tegelijkertijd zorgen voor groen in de nabijheid van alle inwoners – een lastig dilemma. Het gaat allang niet meer om particuliere lapjes groen, maar om complexen waar in de afgelopen eeuw groen

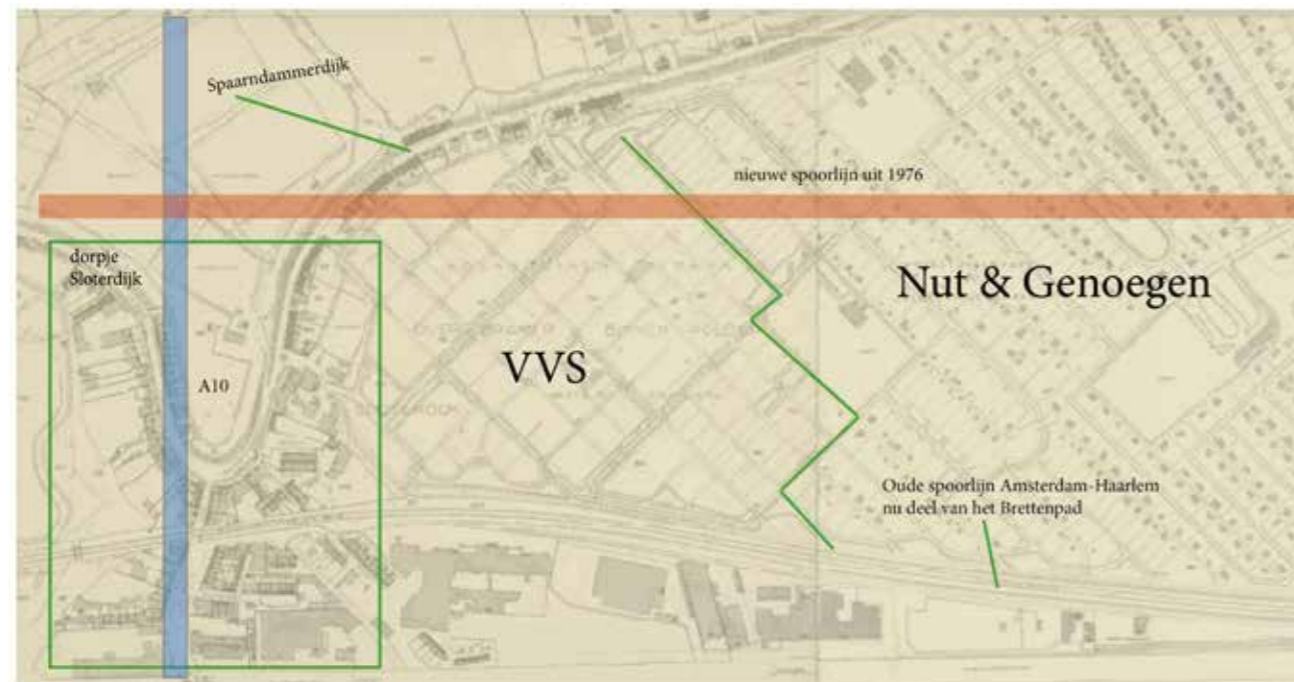
is ontstaan met een enorme variëteit aan flora en fauna. Volkstuinen zijn groene oases in de stad. Onmisbaar voor de bewoners, onmisbaar voor de ecologie van de stad.

KONINKLIJK BEZOEK

Op 25 september 1928 bezocht de Koninklijke familie Amsterdam en deed ook volkstuincomplex Ons Lustoord aan de Zuidelijke Wandelweg aan. Voorzitter Jan Vroegop straalde op deze wat koele dag ten overstaan van koningin Wilhelmina, prins Hendrik en de jonge prinses Juliana. Kleindochter Theresia

Jansen-van Geijn: "Opa Vroegop had veel meer oog voor de twee koninklijke vrouwen dan voor oma Vroegop, wat haar erg jaloers maakte. Opa had een veel zachter karakter dan oma...."

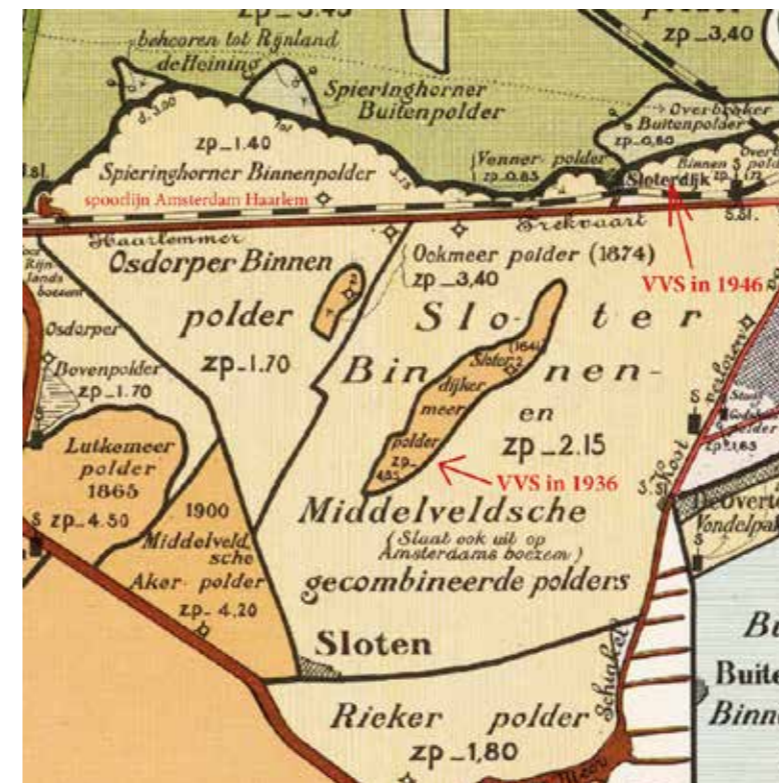

Kaart van het oude dorpje Sloterdijk uit 1946. De Spaarndammerdijk is nog helemaal intact. De spoorlijn Amsterdam Haarlem ligt hier aan de onderkant van VVS en Nut en de gebouwen onder de oude spoorlijn zijn vlnr de coca-colafabriek, de linnij, de maggifabriek, de witte hallen waar de importfabriek van de firma van Veen was gevestigd (Kreidler bromfietsen) en de Boldootfabriek.

Stukje geschiedenis van Volkstuin Vereniging Sloterdijkermeer

Bij elkaar verzameld door Ton Dujardin, met dank aan Louis Dona en Isolde Landman

Werken deed je vroeger (voor 1900) van zonsopgang tot zonsondergang en dat was nodig om te overleven, want veel verdiende je niet. Eind 19e eeuw verbeterden de arbeidsomstandigheden en lonen voor de arbeiders door sociale wetten. De werkende mensen kregen 'vrije tijd'. Om die vrije tijd in te vullen richtten zij verenigingen op.

De vereniging is opgericht in 1936 en de plaats waar toen getuind werd was in de Sloter Binnenpolder, om precies te zijn waar het oude ingepolderde Sloterdijkermeer was.

Op de kaart hieronder uit 1901 zien jullie de oude tuinlocatie en de nieuwe plek van de vereniging (de rode pijlen).

Op het terrein in de Sloter Binnen polder had VVS ongeveer 400 moestuinen, die ook echt als moestuin gebruikt werden. In het archief van Louis Dona vond ik een pachtovereenkomst uit 1943 waarin de tuinder/pachter tekent hoe hij zijn moestuin zal gaan inrichten. (Ik zie wel dat deze overeenkomst al de Overbrakerpolder Binnenpolder betreft TD).

In 1940 treedt VVS toe tot de Bond van Volkstuinders. Belangrijk omdat VVS daarmee een vereniging binnen een bond wordt. De Bond van Volkstuinders is een machtige club die veel werk ondersteunt en veel organiseert.

Het nieuwe terrein is een veenweide met een middeleeuws slotenpatroon, dat omgeven werd door een deel van

de Spaarndammerdijk, de westzijde van volkstuinvereniging Nut&Genoegen, de spoorlijn Amsterdam-Haarlem en de oostzijde van het dorpje Sloterdijk.

In 1945 verkeren de volkstuincomplexen in een ontredderde staat. Veel tuinen zijn verwaarloosd. Oorzaken zijn het ontbreken van vervoersmogelijkheden en voedselgebrek. Er is tijdens de oorlogsjaren nauwelijks onderhoud geweest. Het herstel neemt nog lange tijd in beslag door gebrek aan materiaal. Tot de herstelwerkzaamheden wordt de totstandkoming van de tuingroep Sloterdijkermeer gerekend. In vijf jaar tijd verhuist VVS uit de polder naar de veenweide, de Overbraker Binnenpolder bij het dorpje Sloterdijk. Het nieuwe complex is 17.60 hectare groot. Het ontwerp voor het tuincomplex is gemaakt door de afdeling Stadsontwikkeling en de uitvoering van het werk wordt door de Bond van Volkstuinders aan een aannemersfirma opgedragen. Met de verplaatsing van de vereniging wordt het moestuinieren naar de achtergrond verdrongen. Nu kan een huisje op de tuin gebouwd worden waarbij overnachten is toegestaan. Op 24 mei 1947 wordt tuingroep Sloterdijkermeer officieel geopend, er zijn dan 307 leden dwz 307 tuinen.

De ingang van het nieuwe tuincomplex lag aan de Spaarndammerdijk ongeveer ter hoogte van waar nu de Leeuweriklaan,

de Fazantenlaan en de Zwaluwlaan elkaar raken. Daar ligt ook 'de boerderij' en dat was de ingang. Je moest eerst over een boerenerf voor je op de tuin zelf kwam.

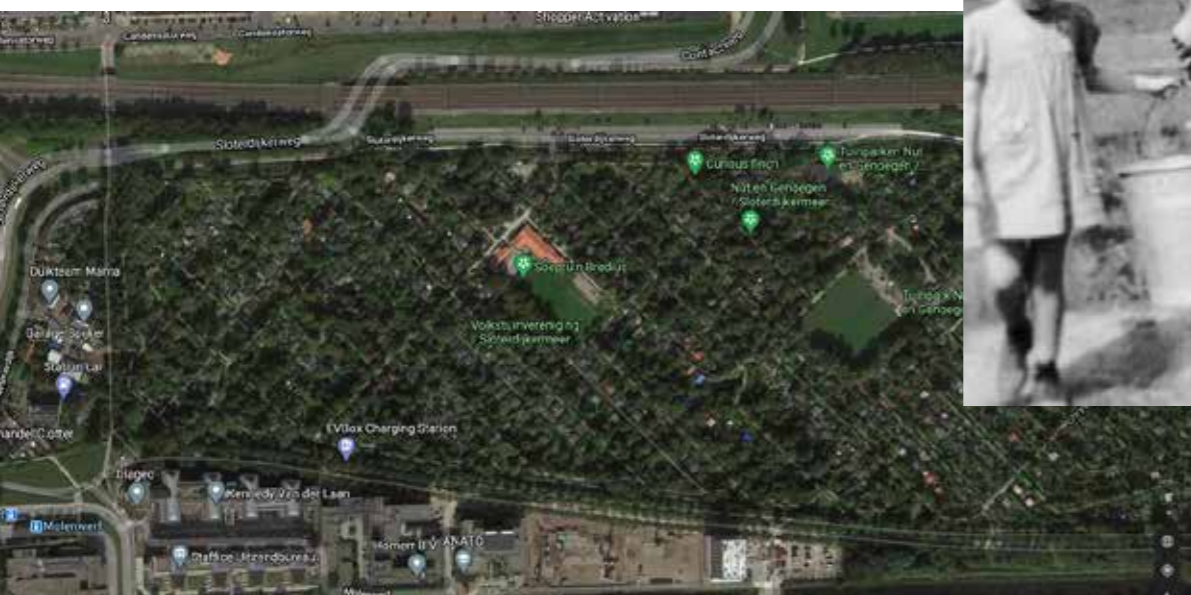

Oude toegang Spaarndammerdijk met de boerderij van de familie Drost

De belangrijkste jaartallen:

1949

Er komen drie watertappunten op het complex, afgetapt van Nut&Genoegen. Een tuinder met een juk is een normaal gezicht op Sloterdijkermeer.

Luchtfoto Tuingroep Sloterdijkermeer 2019

1950

Voordat er een clubhuis kwam, stond er een theehuis op de hoek van de Nachtegaallaan en de Spreeuwenlaan, waar klaverjas werd gespeeld. Bij dat theehuis ook een winkeltje waar je alles kon kopen wat je op de tuin dagelijks nodig had.

1951

Het eerste plan van de gemeente dat de terreinen van de volkstuinverenigingen Nut&Genoegen en Sloterdijkermeer moeten wijken voor industrie en verkeer. Duidelijk is dan al dat het dorpje Sloterdijk op de nominatie staat om te verdwijnen.

1952

In 1952 besluit de vereniging om zelf een clubhuis te bouwen. Er wordt een school gekocht in Emmen, die gesloopt wordt en vervoerd naar Amsterdam. Onder leiding van de bouwcommissie wordt het gebouw weer opgebouwd en aangepast. Het nieuwe clubhuis wordt in 1957 officieel geopend en vanaf dat moment worden er bloemen-, planten- en fruittentoonstellingen gehouden.

Het oude clubhuis

1956

In 1970 wordt het nieuwe station Sloterdijk aangelegd. De bouw van dit station zal ingrijpende gevolgen hebben voor de volkstuinten van Nut en Genoegen en VVS. Als gevolg van de ophoging van terreinen, waarvoor ook een stuk van de eeuwenoude Spaarndammerdijk moet worden afgegraven, moeten in 1960 zo'n 100 volkstuinten verdwijnen.

1971

Elk huisje moet worden voorzien van een waterleiding. Maar dan moet er wel eerst een afvoer komen. In de winter van 1971 worden in het clubhuis door vrijwilligers septische tanken gemaakt en kan daarna de waterleiding worden aangelegd. Het jaar daarop wordt deze gemeenschappelijke inspanning gevierd met een waterleidingfeest voor de makers.

1981

Er komt riolering op de tuin, een initiatief van wethouder Jan Schaefer. Eerst was er de beerput, daarna kreeg je de septische tanken en tenslotte werd in 1981 met subsidie van de Gemeente de riolering aangelegd. Het moest wel op tijd af, voor de kerst in de ijskou en sneeuw, anders verliep de toekenning van de subsidie. Voor het harde werken krijgen de tuinders een lepelkje van het bestuur.

1987

Het clubhuis brandt af. Een ongelukje denkt men. De avond ervoor had het bestuur er nog vergaderd. Is er een peuk in een vuilnisemmer blijven smeulen? De ontreddering was groot maar met vereende krachten wordt binnen een jaar een nieuw clubhuis opgetrokken, ook weer aan de Arendlaan maar nu op de hoek van de Nachtegaallaan.

Uit de krant

Aang. in volkstuinpark, Sloterdijkermeer aan Spaarnd. dijk, pracht TUIN MET TUINHUIS. f 2150. Br. P5c-2457, Parool.

Het verenigingsleven op VVS

Op bezoek bij Loes en Louis

Met goede zin fiets ik naar Tuindorp Oostzaan. Ik neem het pontje bij het Pontsteigergebouw en vaar naar de NDSM-werf. Mondkapje verplicht, bij de IJ-kantine zie ik weer de Norderney liggen, de vaste ligplaats van het zendschip van Radio Veronica. En ik denk aan al die uitzendingen met Joost den Draaier, Rob Out en aan 'Koffietijd met Tineke'. De Veronica Top 40 -> geweldige muziek uit mijn tienerjaren. Ik heb een afspraak bij Loes en Louis, die in Tuindorp Oostzaan wonen.

"Jij denkt misschien ver weg ..." zegt Louis "maar ik zit vanuit hier in tien minuten op VVS".

Hij schiet met de auto zo de ring Amsterdam op en gaat door de Coentunnel meteen links bij het Coengebouw naar de Transformatorweg.

Loes is er ook en ze vertelt me hoe Louis zich verheugd heeft op mijn bezoek. Hij heeft de dag ervoor al het archiefmateriaal van zolder gehaald.

Ik wil Louis en Loes alles laten vertellen over hun leven op Sloterdijkermeer. Loes begon er in 1972 op de Spreeuwenlaan en Louis kwam er in 1973 in de Leeuweriklaan. "Ik bewaar alles" zegt Louis en op tafel liggen dozen vol met Sloterdijkermeer materiaal. Ze hebben alle afleveringen

van *Ons Maandblad*, het clubblad dat verscheen van 1976 tot 2010. Er liggen echt honderden foto's en zeker tien fotoalbums, lidmaatschapskaarten en programma's van feestavonden voor me klaar. Ik zit meteen naar een filmpje met de bouw van de tent bij het tiende lustrum te kijken.

Peyton Place bij Sloterdijk

Het gaat me moeite kosten om dit gesprek te structureren, we springen van de hak op de tak. Laten we beginnen met de vraag beantwoorden wat voor club VVS is?

"Peyton Place" zegt Louis, "Niet meer en niet minder".

Hij denkt daarbij aan de beroemde Amerikaanse soap die van 1964 tot 1969 tweemaal per week werd uitgezonden met Allison (Mia Farrow), Rodney (Ryan O'Neal) en natuurlijk dokter Rossi. In totaal 514 afleveringen en als Peyton Place er niet geweest was, had ook 'Goede tijden, slechte tijden' niet bestaan. Louis bedoelt dat VVS boven alles een gezelligheidsvereniging was, waar de tuinders lief en leed met elkaar deelden.

Bij het begin van het nieuwe complex bij het dorpje Sloterdijk in 1947 gaat er voor de tuinders iets grondig veranderen. Het zijn geen tuinders meer die alleen maar bezig zijn met het bewerken van de grond om een goede opbrengst te realiseren. Nee, op het nieuwe complex mag een huisje gebouwd worden waar je in kan blijven slapen. Moestuinders worden cultuurtuinders. En dat heeft ingrijpende gevolgen. Wie vanaf 1950 zijn oog laat vallen op een tuin op VVS wordt de rijke bezitter van een huisje met een tuin, Hij wordt lid van de volkstuinvereniging en gaat deel uitmaken van de VVS-gemeenschap. Met dit lidmaatschap mag je deel gaan nemen aan alle activiteiten die er voor en door de tuinders georganiseerd worden. Je wordt lid van een camping met vaste gasten en een grandioos recreatieteam. Als je het nog een beetje scherper wilt stellen is VVS de vroege voorloper van een Landal Greenpark, maar dan met vaste bewoners.

Verenigingsman

Louis heeft, buiten de Waterleidingcommissie, in alle commissies gezeten. Zijn hart ligt en lag toch vooral bij de JOC

(Jongeren Ontspannings Commissie) en bij de Kantinecommissie. En de Klaverjas is ook een topper, ik (TD) schreef er al over in het digitale ledenblad van Lente 2020. Ook was hij jaren speler in toneelclub De Amateur, altijd hoofdrollen. En twaalf-en-een-half-jaar was hij voorzitter van het Bestuur. Vooral de samenwerking met Nut&Gevoegen ging hem na aan het hart. "Vergeet niet dat er best veel rivaliteit bestond tussen Nut en VVS".

Beide zaken bewijzen dat VVS een echte vereniging was, met veel gezelligheid. Echt, iedereen kende iedereen en je groette elkaar altijd op het pad. Er was geen televisie beschikbaar op de tuintjes, want geen stroom dus gingen de mensen samen kijken in het clubhuis. Als daar de muren hadden kunnen vertellen wat er zich allemaal heeft afgespeeld dan ga je mooie verhalen horen. Maar die muren vertellen niets, het clubhuis brandde af in 1987.

Verenigingsleven

Er was een bloeiend verenigingsleven op VVS. Dat kon ook niet anders met zoveel mensen op een klein terrein. 95 procent van de tuinders bleef slapen, je kwam elkaar overal tegen. Bij de tappunten, bij de telefooncel waar iedereen gebruik van maakte, bij de openbare toiletten aan het clubhuis, natuurlijk bij de feesten die georganiseerd werden.

Er werd ontzettend veel voor de jeugd georganiseerd. Op donderdagavond was er een kookclubje voor de jeugd waarbij Louis met Martin Spaan campinggasbranders bij tuinders op ging halen die bij het koken gebruikt konden worden. "We maakten bloemkool en hutspot, maar ook nassi en macaroni. Het bestuur vormde vaak de jury en aan het eind van het seizoen werden prijzen uitgereikt."

Nol Wimmers had het busbedrijf Labeto in de Bilderdijkstraat. We maakten uitjes, de mannen hadden een visdag met een boot en de vrouwen stonden als de heren met een rode neus terugkwamen met de pannen klaar om de vangst te bakken. De jeugd ging met de bus naar de Veluwe of naar Duinrell in Wassenaar.

Hoogtepunten waren de Bondszeskamp en de Lustrumvieringen. De Bond van Volkstuinders organiseerde wedstrijden tussen

de volkstuinverenigingen onderling. Mooie prijzen. Edward Dubois, wiens opa begin jaren vijftig een huisje bouwde in de Kievitlaan laat me een verzilverde eikenkrans zien, gewonnen bij het bondsklaverjassen. Ik wil hier twee activiteiten over het voetlicht halen ter illustratie van het mooie en vooral drukke verenigingsleven.

Toneelclub De Amateur

Voor Louis was de toneelvereniging de reden dat hij op VVS kwam wonen. Hij woonde nog niet op de tuin en werd in 1971 gevraagd een rol in het blijspel Een dag dame te komen spelen. Dat hij die 'dame' ging spelen was voor Louis een extra uitdaging. Hij deed het met verve. Loes, die veel later souffleuse werd bij De Amateur kijkt een beetje zuinig. "Louis was een ongeleid projectiel. Je wist werkelijk nooit wat hij ging doen. Totaal niet tekstvast en altijd in voor een geintje. Niet te volgen in zijn tekst vooral niet wanneer zijn maat Kokke-bok meedeed. Ze waren net Snip en Snap." Twintig jaar lang (1970-1990) voerde de toneelclub drie maal per seizoen een voorstelling op. En de uitvoeringen werden zo druk bezocht dat niet alle tuinders en hun gezinnen in de zaal pasten. Daarom vonden er twee uitvoeringen plaats, op vrijdagavond en op zaterdagavond. Naast blijspelen en kluchten werd er ook cabaret opgevoerd.

Het tiende lustrum in 1986

Dit jaar viert VVS haar 85-jarig bestaan, het 17de lustrum. Lustrumjaren worden, bij verenigingen van de Bond altijd groots gevierd. Corona gooit nu roet in het eten maar het is een zekerheidje dat als we nu niet groots feest kunnen vieren, we dat dan maar zullen uitstellen ... nooit afstellen. Hoe anders was het met het 10de lustrum, een feest waar Louis de mooiste herinneringen aan bewaart. Er werd met vereende krachten een circustent opgezet naast het oude clubhuis. En de hele week was het feest, feest en nog eens feest.

Na de clubhuisbrand neemt het verenigingsleven een andere wending. Sommige activiteiten blijven: we klaverjassen -> op de laatste Nieuwjaarsklaverjas voor corona werden 20 tafeltjes neergezet en in 2019 hielden we een zomertentoonstelling

met bloemschikstukken en een mozaïek-tentoonstelling. Ook de activiteiten voor kinderen floreren. En er zijn veel interessante en nieuwe activiteiten gestart -> een leesclub, lezingen, rondwandelingen en zaden- en plantenruil. We houden slaapsessies in de open lucht en gaan luisteren naar muziekkuitvoeringen in het clubhuis.

De naam van de activiteitencommissie van de Tuinen van Westerpark mag hier niet ontbreken. Zij maken mooie seizoenprogramma's, alleen met corona het afgelopen jaar even niet.

Ton Dujardin

Het repertoire van toneelclub De Amateur van VVS

Toneelstukken gespeeld .cl. "de Amateur" . v.a. Mei 1970

Aug '69	de avond "14 Juli	1 ^o Uits.
Mei '70	Engel in Nood	
Aug "	Jude Vergulde Os.	
Mei '71	Een dag-Dame	
Jul. "	Muggen om de Kaars.	
Aug "	Cabaret.	
Dec "	Het geheim van Pandolio.	1 ^o Uits.
13 Mei '72	Pension Drie.	1 ^o Uits.
12 Juli "	Een Huis vol Harie.	1 ^o Uits.
19 Aug "	Cabaret.	
17 Dec. "	De Geldmolen.	1 ^o Uits.
19 Mei '73	Gevaarlijk Snoepgoed.	
8 Aug. "	Hoogheid uw Kameel staat voor	
8 Sept "	Cabaret	
17 Dec. "	Het Spook van Spechtenstein	1 ^o Uits.
18 Mei '74	Zonder haar in de Twijfeljaar	
13 Jul. "	De Hit van twee Mevrouwen	1 ^o Uits.
7 Sept. "	Cabaret	
16 Dec. "	Picobelo de Schoorsteenveger.	1 ^o Uits.
17 Mei '75	Een Beeld van een Man.	1 ^o Uits.
19 Jul "	Een huis vol verrassingen.	
30 Aug "	Cabaret.	
21 Dec "	Dokus het Maanpaard.	1 ^o Uits.
8 Mei '76	De Doffer in de dakgoot.	
26 Jun. "	De tweede trée van onderen.	
1 Sept. "	Cabaret.	
19 Dec. "	De Wonderfiets.	
21 Mei '77	Knoflokia.	
16 Jul. "	Moderne jeugd.	
27 Aug. "	Cabaret.	
18 Dec "	Open en Bloot.	

De feesttent naast het oude clubhuis in 1986

De mannen gaan uit vissen

De Avondvierdaagse wordt binnengehaald met de fanfare. VVS doet al heel lang mee

De vader van Edward Dubois doet mee aan het bloemencorso 1965

Feestavond in het oude clubhuis 1978

Prijs bondsklaverjassen 1952

Leven en laten leven “op het dorp”

Bovenwoning

In 1989 was ik met vrouw en twee kinderen in de Jordaan verhuisd van een hofje aan de Lindengracht naar een bovenwoning in de Boomstraat. In het hofje hield ik de tuin op orde en dat werk miste ik. Een collega op mijn werk had een tuin op het complex Sloterdijkermeer en had goede verhalen toen ik naar een volkstuintje omkeek. Ik ben ook nog naar een tuin op volkstuinpark Ons Buiten gaan kijken maar dat park vond ik te ver van onze woning liggen. Wij deden en doen alles met de fiets. Zo kwam ik bij VVS binnen.

Overname

Ik had de indruk dat er niet veel vraag naar tuintjes was; tenminste op de zitting werd ik al naar drie huisjes verwezen waar ik uit kon kiezen. Ik maakte een rondje en koos de Wielewaallaan. Een eenvoudig huisje van Rinus en Marrie, die bovendien een schappelijke overnameprijs rekenden. Ik kreeg er een geiser, accu's en een aggregaat bij.

Links woonden Frans en Annie en rechts Theo en Gerda. Beide mannen hadden deel uitgemaakt van het Bestuur. Henk en Thea aan de overkant woonden er al sinds 1960, hun kinderen Marcel en Maudi hadden ook een tuin op Sloterdijkermeer. Al vrij snel werd ik lid van de redactie van het clubblad dat Ons Maandblad heette. Met Frans (jr), Atie (van Ruud), Ome Harrie en André maakten we iedere twee maanden een aflevering. Ik werd voor dat werk vrijge-

steld van de werkuren, iets wat me met mijn drukke werkzaamheden goed uitkwam.

Beurs

Toen ik in 1994 door het Bestuur gevraagd werd als vervangend secretaris (Emile de Brouwer die nog in de Gruttolaan woont, had een ongeluk gehad) werd de doelstelling van VVS als volgt gedefinieerd: Het mogelijk maken van het hebben van een tuin voor mensen die tweehoog achter in de stad wonen en die niet kunnen terugvallen op een brede beurs. Bij de inschrijving voor mijn tuin werd niet op deze criteria gelet. Toch voldeed ik er aardig aan: ik woonde tweehoog achter en die brede beurs hoopte ik op termijn te gaan verdienen. Nu ging, wat aan centen binnenkwam, er gelijk weer uit. Een huisje van 8.000 gulden op de tuin had ik toen niet kunnen betalen. En die huisjes waren er volop.

Klussen

Als redactielid van Ons Maandblad kreeg ik al snel inzicht in het ledenbestand van de tuinvereniging. Als bestuurssecretaris werd dat inzicht nog veel uitgebreider. Met André, die ook in het bestuur zat, klopte ik de gegevens van de tuinders in het computerprogramma, Dbase 4. Veel tuinders gaven ook hun beroep op, informatie die we gebruikten om tuinders te verzoeken hun verplichte werkuren te gebruiken voor specifieke klussen waarvoor zij de kennis in huis hadden. Zo kon een jurist die op de tuin woonde het nieuwe tuinreglement maken en een ervaren lasser vroegen we de wielen onder de vuilcontainers te vervangen.

Pannenset

Met die kennis van toen werd me duidelijk dat VV Sloterdijkermeer al lang niet meer de vereniging was van alleen mensen met een smalle beurs. Bij het doornemen van de ledenlijst 1994 zag ik een aantal

tuinders, die welgesteld waren (succesvolle ondernemers), hoogopgeleid (een rechter, een dokter en een chirurg, zelfs een professor) en ook tuinders die in Delft, Haarlem, Almere en Purmerend hun woonplaats gevonden hadden. Ik kon niet anders constateren dan dat de toenemende welvaart de oorspronkelijke doelstelling van de volkstuinparken had ondergeschoffeld en er nu steeds meer nieuwe tuinders kwamen die het tuinieren het allerbelangrijkst vonden en de tuin zagen als een kans om even weg te zijn uit de volle, volle stad. Voor mij is dat laatste argument het belangrijkste. In het weekend en op woensdagmiddag vluchtte ik met de kinderen naar de tuin. We vierden er kinderverjaardagen, de jongens gingen voetballen op het sportveld en de meisjes gingen met de bus met Jannie en Wilma naar Duinrell. Bij het eindexamen van mijn oudste dochter stelde ik mijn tuin beschikbaar voor het eindexamenfeest en de feestvierders bezochten toen het clubhuis, waar net een bingoavond werd gehouden. Vol trots werd mij de volgende dag de gewonnen pannenset getoond.

Groenschieters

De nieuwe tuinders, de 'groenschieters' zoals Louis Dona ze noemt, waarvan ik er dus één ben, en de oude tuinders van de vereniging, moesten erg aan elkaar wennen. Tante Nel van de Tuincontrolecommissie zei ooit tegen Iris dat je gazon het visitekaartje van je tuin is, madeliefjes hoorden daar niet in thuis. Een egaal gazon en keurige zwarte aarde was de norm. Dat betekende botsingen met de nieuwe tuinders die hielden van wilde planten en natuurlijk tuinieren, onkruid en aanwaaissels in de ogen van de zittende tuincontrole. Als redacteur van Ons Maandblad herinner ik me hoeveel onbegrip er bij het bestuur was over de tuin van Frits in de Vinkenlaan. Frits was een tuinker, had de hogere tuinbouwschool in Windesheim gevolgd en wilde een stinzentuin aanleggen. Een vrachtwagen met kalkhoudende

grond liet hij daarvoor bij de ingang stor- ten. Hij maakte heuvels en geulen en wilde zo bijzondere biotopen maken. Het werd hem niet gegund. Dit was geen tuinieren in de ogen van het bestuur en hij moest letterlijk het veld ruimen. Dit tuintype kon in de negentiger jaren (nog) niet op VVS.

Sloterdijkermeer is nu de plek waar allerlei soorten tuinen en mensen naast elkaar kunnen bestaan. Tuinen met planten zo van de kweker, soort bij soort in keurige perken, tuinen met wilde planten in woeste bossen, de moestuin is weer populair, met vergeten groente, of alleen radijsjes en worteltjes, "als er maar getuinierd wordt". Tijdens de werkuren rijdt de manager schelpen uit samen met de truckchauffeur. De caissière hakt boomwortels samen met de dokter. Soms kan het schuren, maar er ontstaan ook bijzondere vriendschappen dwars door de sociale lagen heen. Waar elders woont de ICT-ondernemer nog naast de stratenmaker? Al meer dan 30 jaar geniet ik intens van mijn tuin en zeker ook van het altijd boeiende "dorp" waar mijn tuin in staat.

door Ton Dujardin

Groen en poen

We denken bij onze tuin liever aan bijtjes, bloemetjes en worteltjes dan aan geld. Toch is het wel eens zinnig om eens in termen van geld over onze liefhebberij na te denken.

Gratis en voor niets

Volgens sommige mensen is natuur gratis, en als econoom weet ik, dat als iets gratis is, dat mensen al gauw denken dat het ook niets waard is. Iedere ondernemer die er winst in ziet, kan onze lucht vervuilen en ons water verpesten, meestal zonder dat die vervuiler voor de schade betaalt. De lucht is dan gratis voor die vervuiler. Toch voel je aan je water dat er iets niet klopt. Om die lucht en dat water weer schoon te krijgen moeten we heel wat belastinggeld uitgeven. Je zou dus de kosten van de lucht kunnen uitdrukken in wat het kost om hem weer schoon te krijgen, of wat het kost om hem smerig te laten bijvoorbeeld aan ziektekosten. Alternatieve kosten noemen economen dat, daarmee kun je berekenen wat die ondernemer zou moeten betalen om de lucht "te kopen": het geld dat het kost om de lucht weer schoon te maken.

Gul, groen en geld

De natuur is gul en geeft tot ze er letterlijk bij neervalt. Groen nodigt uit tot wandelen en bewegen dus maakt ons gezonder. Groen zuivert de lucht van CO2 en stof, zodat onze longen niet helemaal dichtslippen. Groen zien verbetert onze heart-rate-variability. Groen en andere natuur bezorgt ons vertier en afleiding, esthetisch genoeg, het maakt ons gelukkig. We hoeven daardoor minder naar een pret-park, de dokter en de psychiater. Mensen in ziekenhuizen die groen zien (zelfs al is het fotobehang) genezen sneller. Gevangenen die mogen tuinieren kennen veel minder recidive. Het zien van groen zorgt er voor dat kinderen beter leren en werknemers productiever zijn. Groen zorgt voor verkoeling, voert overtollig regenwater af, met de klimaatcrisis erg nodig. Wij zijn onderdeel van de natuur en er niet op gebouwd om in een steen jungle te leven. Kortom natuur bespaart ons veel geld zeggen economen dan.

Diensten

Modern is dan om wat de natuur ons geeft "ecosysteemdiensten" te noemen (lees meer <https://www.atlasnatuurlijkkapitaal.nl/nieuws/waarden-in-groen>). Ik ga daar zelf een beetje van over mijn nek. Alsof de natuur er is om ons mensen een dienst te bewijzen. Het reduceert natuur tot een (voorzover ons bekende) nuttigheid. Heel veel van bovenstaande feiten (er) kenden we enige jaren geleden nog niet, gewoon omdat we erg weinig weten van de ons omringende natuur en van onszelf. Vooral het systemische van de natuur, is een blinde vlek voor ons, we zien wel de bomen, maar niet alle verbindingen in het bos. We hebben weinig oog voor dat alles met alles samenhangt en dat je niet straffeloos kunt wegknippen waar je nu even niet goed uitkomt. Dat maakt dat we

gemakkelijk oordelen over natuur die we niet zo erg nuttig of schattig vinden (hoor mensen maar eens briesen over een korenwolf die de bouw belemmert, en die is dan nog superschattig). Wat is de "dienst" van een ringslangennest, een broedende ransuil, of verbeterd bodemleven? Maar goed, niet zeuren, laten we even meedenken met de ecosysteemdienstdenkers en kijken wat die tuinen van ons nou eigenlijk opleveren.

Besparen op groen is duurkoop

Steeds meer mensen gaan in steden wonen. Elke week trekken er wereldwijd 1 miljoen mensen van het platteland naar de stad. Al in de vroegste beschavingen wisten mensen, dat je om de stad leefbaar te houden, natuur in de stad moest brengen. Denk maar aan de hangende tuinen van Babylon.

Tuinparken zijn 100 jaar geleden bewust aangelegd om de stadsbewoner gelukkig, gezond en productief te houden (lees elders in dit nummer over de geschiedenis van de volkstuinparken). Daarom is het erg kortzichtig van de gemeente om de nieuwe stadsuitbreiding Havenstad te plannen met te weinig groen. Te weinig groen is duurkoop. Je bespaart op grond en op aanleg van parken, maar elders lopen de kosten dan weer drastisch op (gezondheidszorg, orde en veiligheid, onderwijs, etc). Ook is het raar dat de gemeente geen nieuwe volkstuinparken willen aanleggen. De vraag is groot, de wachtlijsten eindeloos.

Volkstuinparken goedkoop

Bovendien zijn volkstuinparken goedkope parken. Goedkoop in aanleg en onderhoud per hectare vergeleken met andere stadsparken. Dat terwijl de kwaliteit van de natuur er beter is dan in de meeste stadsparken: meer variatie in planten en dieren, meer bijzondere soorten, meer broodnodige rust, duisternis en stilte. De structuur van de parken, met veel heggen en hagen, zorgt er voor dat er maximaal CO2 wordt opgeslagen en fijnstof wordt afgevangen. Beleidsmakers zouden juist moeten nadenken hoe ze het format van de volkstuin kunnen aanpassen aan deze tijd, aan deze plek. Bijvoorbeeld door meer tuinen toe te staan in restgroen, te combineren met stadslandbouw, op het water te laten tuinieren, meer algemeen groen in eigen beheer, etc. In de toekomstvisies wordt wel lippendienst bewezen aan het nut van groen en het belang van participatie en zelfbeheer, maar erg concreet worden de plannen niet. Behalve als het gaat om het aanleggen van verharde fietspaden en busbanen dwars door onze tuinen dan. En als onze tuinen stiekem mee mogen tellen om de groennormen voor Havenstad toch te halen.

Wij betalen ons blauw aan uw groen

Even een economische vingeroefening, om onze waarde in geld uit te drukken. Doen jullie mee?

Onze tuinders betalen in geld jaarlijks aan de gemeenschap door:

- pacht aan de gemeente voor hun eigen tuin en het gemeenschappelijk groen en de wandelpaden,
- extra watergeld (bovenop het watergeld dat we thuis al betalen, dat is dus een dubbeling),
- extra reinigingsrechten (die we ook al in ons eigen stadsdeel betalen en we maken echt maar op een plek tegelijk afval, dus ook een dubbeling).

Over die laatste twee bullits heb ik nog geen ambtenaar of bestuurder gehoord. Daarnaast "betalen" we aan de gemeenschap door waarden, ecodiensten, voor iedereen te creëren en daarvoor kosten te maken, bijvoorbeeld door

- (afschrijving op) de hulpmiddelen in eigen beheer (tractors, maaiers, takknippers, handgereedschap, etc. en

onderhoud en opslag van die hulpmiddelen) voor dat onderhoud aan de publiekstoegankelijke ruimte,

- investeringen in tijd door de verplichte werkuren, ongeveer 15 uur per tuin per jaar,
- daarnaast de sloten te baggeren en kroosvrij te houden, zodat de waterkwaliteit in de polder verbetert,
- het vele extra vrijwilligerswerk wat buiten de verplichte werkuren wordt verricht aan de openbare ruimte (heggen knippen, paden vegen, grasvelden maaien, bomen zagen, voortuinen en groenstroken langs de paden onderhouden, natuureducatie door gratis lezingen, ijsvogelburchten aan te leggen, de website bij te houden, concerten organiseren, vuilnis op te halen uit de bakken langs de paden, etc. etc..)
- de extra uren die veel tuinders steken in immateriële zaken als het besturen van de tuinparken, het tuincontroles lopen, het meedenken met de gemeente over toegankelijker maken van de parken, het maken van plannen voor het verfraaien van de parken, etc;
- de kosten en de uren die tuinders maken om hun eigen tuin te onderhouden waar wandelaars en bezoekers van mee genieten,
- de kosten en uren die tuinders maken om op hun tuin bijenhoeven, nestkasten voor vogels en vleermuizen aan te schaffen, op te hangen en te onderhouden.

De discussie wordt door het stadsbestuur steeds toegespitst op de voordelen die wij genieten en de weinige pacht ("niet marktconform") die wij betalen. Alle waarde die wij als tuinders toevoegen en bovenstaande kosten die wij maken in tijd en geld, de alternatieve kosten voor de gemeente, worden weggecijferd en doodgezwegen.

Even een rekensommetje

Laat ik eens proberen om die weggecijferde bedragen eens boven tafel te halen. Bij ons zou het gaan om de verplichte werkuren, 15 uur x 274 tuinen = 4110 uur. Ik denk dat als je de onverplichte uren er bij rekent, dat je dan het aantal uren wel kunt verdubbelen. Dan besteden we ruim 8.000 uur vrijwilligerswerk per jaar aan de voor het publiek toegankelijke stukken van ons park.

Oosterpark is het beeld wat ons gemeentebestuur van groen in de stad heeft, en dit is hoe China een groen stad ziet.

Er zijn verschillende benaderingen hoe je die uren kunt omrekenen naar geld. De goedkoopste methode is om alles te waarderen tegen de prijs van ongeschoolde lage arbeid, tegen het minimumloon. Dat moet je bruto bruto doen (want dat zou het de gemeente ten minste kosten om dit werk te laten vervangen door betaalde arbeid). Dat is € 35,35 per uur. Dan kom je voor ons park dus op een bedrag dat wij de gemeente in onderhoud uitsparen van ten minste $4110 \times € 35,35 = € 145.289$ per jaar. Reken je alle vrijwilligersuren mee, ook de onverplichte, dan kom je op $8.220 \times 35,35€ = € 290.577$, zeg 3 ton, per jaar (dat maal 16 tuinparken kom je uit tussen de 2,5 à 5 miljoen euro, kassa!).

Mag ik effe afrekenen?

Zou je het wat geavanceerder doen (deze methode wordt als meer precies en verfijnd gezien in wetenschappelijke kring) dan zou je alle vrijwilligerswerk moeten inschatten op niveau en tegen de voor dat niveau geldende uurlonen moeten uitrekenen. Dat gaan we niet doen, maar ik kan je verzekeren dan wordt het gemiddeld gauw tegen de 50 euro bruto bruto (inclusief alle personeelslasten) per uur. Dan zitten we voor ons tegen de 400.000 euro

aan. En voor 16 parken op 6,5 miljoen.

Op deze loonsom zou je ook nog de overheadkosten moeten rekenen. De gemeente moet immers als ze ons werk zou willen overnemen extra managers, inkopers, bestekmakers, HRMers, etc aanstellen om al die extra werknemers aan te sturen, te huisvesten, uit te betalen, of om ze extern in te kopen bij loonbedrijven, landschapsarchitecten en hoveniers. Kortom als we het over marktconforme tuinuur gaan hebben, dan hebben wij ook nog wel een paar bonnetjes in de zak.

Iris

1. <https://www.boerenopeenkruispunt.be/Dienstverlening/Persoonlijkeondersteuning/Bedrijfsoplossingen/Algemeen/Personeelszaken/KostprijsUurgewerkt.aspx>

Uit de krant (1930)

Propaganda voor de natuur.

Op 20 Augustus organiseert de Bond van Volkstuinders te Amsterdam een Bondspropagandadag in het Volkstuinpark Nut en Genoegen aan den Spaarndammerdijk. Het uur wil op deze wijze allen stadgenooten gelegenheid geven met het werk der Volkstuinders kennis te maken.

Vooral voor de jeugd is de Volkstuin een leerschool bij uitnemendheid. Niet alleen dat daar de stadsjeugd de liefde tot bloem en plant wordt geleerd, doch zij beoefent alle mogelijke spelen, die gezamenlijk onder deskundige leiding worden uitgevoerd.

Op den Bondspropagandadag zal de Volkstuinjeugd spelen demonstreeren aan de bezoekers, die zich de moeite willen getroosten naar de Tuingroep Nut en Genoegen te komen.

Daar zal een leekenspel worden opgevoerd alsmede Rhythmische dansen en Zweedsche gymnastiek. Door de leiders en leidsters zal een openluchttooneelspel worden opgevoerd.

Om 9 uur des morgens zal de Bondsjeugd zich in optocht vanaf de Spaarndammerstraat naar de Tuingroep Nut en Genoegen begeven waar om 11 uur een aanvang zal worden ge-

Uit de krant (De Waarheid 1949)

VOLKSTUINEN

ER heerst onrust onder de duizenden volkstuinders in de hoofdstad. Onrust en ook verontwaardiging! Waarom? Omdat de dreiging van verdrijving van hun stukje grond hun als een noodlottig zwaard boven het hoofd hangt.

Iedereen die wel eens met volkstuinders in aanraking is gekomen, weet dat er een stuk levenswerk in hun tuin zit. En niet alleen werk, maar ook geld. Jarenlang hebben zij hun tuintje, een schakel in de keten van het recreatie-oord dat het Volkstuinpark is geworden, behoed, beschut en verzorgd.

Dit alles komt nu in gevaar door de uitbreiding van de stad. Hun protesten, hun verontwaardiging richt zich niet tegen de stadsuitbreiding. Zij weten als goede Amsterdammers dat deze nodig is. Maar zij kanten zich tegen dikwijls zelfstandig genomen besluiten van het gemeentebestuur, dat zonder nauw overleg, althans zonder voldoende overleg, de plaats bepaalt waar de nieuwe tuingronden zullen komen.

Zij eisen nu en voor altijd een plekje grond, waar niemand, geen stadsbestuur of wie dan ook, aan kan tornen.

Glas voor bedrijven en particulieren

- inbraakwerend glas • isolatieglas
- veiligheidsglas
- spiegelglas • eigen slijperij • brandwerend glas

Gespecialiseerd in winkelruiten

**WANNEER U OOK BELT:
ACCUUT HERSTELT!**

Van Slingelandtstraat 35
1051CG Amsterdam
Fax: 020-684712
www.accuut.nl

**Campingsport
Amsterdam**

*Alles voor uw camper,
caravan, tent en
tuinhuis*

Jan van Galenstraat 271
1056 BZ Amsterdam

Tel.: 020-6128911

E-mail: info@campingsportamsterdam.nl

Openingstijden

Maandag en zondag: gesloten

Dinsdag t/m vrijdag: 09:00 - 18:00

Zaterdag: 09:00 - 16:00

Levering, installatie, reparatie en onderhoud van daglichtpanelen, accu's, omvormers, spanningsregelaars en accessoires.

Complete sets leveren wij ook, van een koelkastset tot een starterset!

Verkoop, reparatie en onderhoud van gas en petroleum kachels. Wij leveren ook gasflessen en schone petroleum!

Wij leveren en repareren ook alle gas en zonne-energie koelkasten.

Verkoop, onderhoud, reparatie en montage van alle soorten geisers!

Ruime keuze aan kooktoestellen en alle koppelingen voor het aansluiten op gas.

WWW.CAMPINGSSPORTAMSTERDAM.NL

Warme bakkers
Klopper & Stolk

**ONGELOOFLIJK LEKKER
5 X PER DAG VERS!**

**ELKE DAG EEN SPECIALE
AANBIEDING**

(iets voor bij de koffie, ook luxe broodjes en croissants)

**En heeft u een speciale bestelling, een taart
of iets anders?**

**Bel één dag van tevoren en wij bezorgen
de volgende dag rond 11.00 uur.**

**BAKKERS MET
EEN HART VOOR
BROOD**

**AMSTELVEENSEWEG 95 (020-675 12 52)
KINKERSTRAAT 75 (020-685 03 43)**

BOND VAN VOLKSTUINDERS, TUINGROEP „SLOTERDIJKERMEER”

WAT ELKE TUINDER IN DE EERSTE PLAATS MOET WETEN

Mede om te bereiken dat V.V.S. als permanent complex verklaart wordt, zijn alle leden verplicht hieraan mede te werken en het Tuinreglement van de Bond van Volkstuinders in acht te nemen.

Ieder lid is verplicht slootkant en pad schoon te houden en ook, voor zo ver aanwezig, plantsoenstroken voor en of langs de tuin.

In de plantsoenstroken (voorbepiantingen) mogen geen groenten of bloemen gekweekt worden.

De hagen tussen de tuinen mogen niet hoger zijn dan 60 cm. en moeten door de tuinders zelf worden onderhouden.

Elke tuin moet voorzien zijn van een behoorlijk hekje dat naar binnen open gaat, voorzien van tuinnummer.

Op het complex mag vanaf 1 april tot 1 oktober 's-zondags niet gefietst worden.

Het rijden op het complex met auto's, motoren en bromfietsen (met aangezette motor) is ten alle tijde verboden.

Honden mogen zich niet op de paden bevinden, tenzij aangeliind en katten mogen zich niet buiten de eigen tuin bevinden.

Het is ten strengste verboden vuilnis of afval in de sloten, op de paden of elders op het complex neer te werpen.

Leidingwater mag onder geen beding gebruikt worden om de tuin te begieten.

Eerste hulp bij ongevallen kan U bij de dichtbijzijnde E.H.B.O.er verkrijgen, te herkennen aan de Oranje Kruis vlag op hun tuin.